№ 280 ՈՒՐԲԱԹ, 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1909
ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 280

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 228.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՑ 1910 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ռ., 10 ամսվանը՝ 9 ռ., 9 ամսվանը՝ 8 ռ., 8 ամսվանը՝ 7 ռ., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ռ., 5 ամսվանը՝ 5 ռ., 4 ամսվանը՝ 4 ռ., 3 ամսվանը՝ 3 ռ., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միենոյն ժամանակ 40 կ. նամակադրոշմ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիկական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութիւնը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։ Հին բաժանորդներից խնդրվում է կոյսցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Դեկտեմբերի 16-ին, կարճատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, վախճանվեց
Երդուեալ-հաւատարմատար

ՆԻԿՈԼԱՅ ԱՆԴՐԷԵՎԻՉ

ԲԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԸ,

որի մասին սրտի կսկիծով յայտնում է ազգականներին, բարեկամներին ու ծանօթներին հանդուցեալի ամուսին ՄԱՐԻԱՄ ՍՈԼՈՄՈՆՈՎՆԱ ԲԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԸ՝ իր զաւակներով։ Ամբիծքը դեկտ. 18-ին և 19-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, հանդուցեալի բնակարանում (Ֆրէյլինկայա, 7)։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, դեկտ. 20-ին, առաւօտեան ժամը 10 ին, դէպի ՎԱՆԵՐԻ մայր եկեղեցին։ Թաղումը Վերայի գերեզմանատանը։
(ու. կ.) 1359. 2—1

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 20-Ի

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆՈՒՄ

ՅՕԳՈՒՏ ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

I

Օպերա 4 գործողութեամբ

ԱԴՐԻԵՆՆԱ ԼԵԿՈՒՎՐԵՈՐ

II

Առաջին անգամ Թիֆլիսում

ԿՐԻԼՕՎԻ ԱՌԱԿՆԵՐԸ

Երաժշտութիւն Բեբիկովի. երաժշտա-հոգեբանական երգիծաբանութիւն։

✦ Անտրակտներին ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ, ՊՏԻ-ՇԵՎՕ և ՏՈՒՄԲՕՉԿԱ ✦

Դեկտեմբերի 18-ին, 19-ին և 20-ին տոմսակները ծախվում և փոխարինվում են Արքունական թատրոնում առ. ժամը 10—2-ը և երեկոյեան 6—8 ժամը։

Ծանօթ.—Նախկին յայտարարութեան և ծրագրի մէջ սխալմամբ տպված էր, որ երկրորդ յարկի կողքի օթեակների տեղերը փոխարինվում են յաւելեալ վճարով, այնինչ այդ տեղերը փոխարինվում են առանց յաւելեալ վճարի։
(առ.) 1356. 1—1

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՕԼՍՈՅ ԿԵԱՆՔԻՆ

—

Կ. Պոլիս, 10 դեկտ. (Ն. տ.)

Անցեալ օր կը տեսնուիր Ռուսաստանի ծանօթ դերասան Արմէնեանի հետ. խանդավառութեամբ կը խօսի «Վանիւշինի զաւակները» պիէսայի մասին։ Ձեզի ռուսահայցդ ծանօթ է թէ գործը, թէ հեղինակը և թէ թարգմանիչը։ Արմէնեան հիւսքանչ կը պարդէր նոյն պիէսային բարոյական ազդեցութիւնը. ինքը ոգևորուած էր. և ֆրանսական տենդագին անկեղծութեամբ՝ թատերական գործունէութեան վերլուծումը կընէր։ Ես իր մէջ կը կարդայի իր կոչումին բարձրութիւնը։ Ու կը համոզուէի, որ ռուսահայերը միայն կը պատրաստեն հայ թատրոնի վարպետներ։ Ու երբ կըսէր ինքը, թէ վաղը Իրեկուն «Գրան-Շանի» թատրոնին մէջ Աբէլեան խումբը պիտի ներկայացնէ «Վանիւշինի զաւակները», հարցուցի իրեն, թէ Պօլսոյ հայ հասարակութիւնը կը հասկնայ այդ պիէսային հոգեբանութիւնը։ Որոշ պատասխան չունի։

Նոյն պիէսան որոշեալ օրը ներկայացուեցաւ։ Ընդունելութիւնը համակրելի չէր. առանց սպասելու լրագրութեան վերլուծումին, ժողովուրդը ինքնին տպաւորութիւնը կը պարզէր։ Պարսկաստանէն հոս հաստատուած՝ ծանօթ գիտուն բժշկապետ դոկտ. Բազիլ Երկրորդ օր ինձ կը ներկայանայ. իր կարծիքը աւելի հեղինակութիւն ունէր։ Հարցուցի, թէ ինչ տպաւորութիւն թողուցեր էր «Վանիւշինի զաւակները» պիէսան։ Պատասխանեց ծիծաղելով.

— Պօլսեցիներուն համար չէ այդ ենման պիէսաներ։ Հանդիսականները չափազանց տիրած էին. և շարունակ կը գանգատէին՝ որ մեր կեանքը ամբողջ տխրութիւն է եղած, հիմա կուգին խնդալ։ Ինչ կարող էր սպասել հասարակութենէ մը, որ դերասաններու լեզուն կը ծաղրէ. շատեր կը հեգնէին ռուսահայ բարբառը, մանաւանդ բառական ում, լիս վերջաւորութիւնները։

Բժշկապետին դիտողութիւնները ըրաւ նաև ուրիշ հանդիսական մը։ Ու ես արդարացուցի պօլսեցի հայ հասարակութիւնը։ Ամեն ապիկարութիւն բռնակալութեան վրէն կը կախուի։ Խեղճ Թիւրքիացի ժողովուրդը զրկուած էր նման պիէսաներէ. Թատրոնը իր նշանակութեամբ գոյութիւն չունէր։ Միայն Եըլդզի մէջ սուլթանի հարէմը և ինքը Համիդ՝ երբեմն իտալական խումբին «Տրավիատային» և «Տրուբադորէի» և նման գեղեցիկ օպերաներուն ներկայ կըլլային։

Աբէլեան-Արմէնեան ներկայացումը՝ մէկ օր վերջը քննադատուեցաւ տեղական թերթերէ, և միայն Վահան Թէքէեան կրցեր էր գիտակից երևնալ՝ թատերագրական վերլուծումին. շատերը նախ կընային ուսանիլ, թէ ինչ է Թատրոնը։ Տեղացիները գիտութենէն առաջ քննադատութիւնը կը սիրեն։

*

Քիչ մը առաջ քովս կուգար գրագէտ որբանոցամ հայը-սուրբ մը. այլայլած էր, գունատ. պատճառը հարցուցի։

— Թող, եղբայր,—կը պատասխանէր,— սա մեր յեղափոխականները կատարեալ ազգին թշնամիներն են։

— Դարձեալ ինչ եղաւ, հայր-սուրբ։

— Եդի-Կուլէի որբանոցին կուգամ. յեղափոխականները գրգռած են խեղճ որբերը, որոնք հիմա, ընդվզած, կաղաղակեն, կըմբոստանան և բողոքներու տարափով կը դիմեն պատրիարքարան։ Ոստիկաններու հսկողութեամբ որբանոցին դռները կը գոցուին, և 30 որբ կը զրկուի որբանոցամ յարկէն։

Հայր սուրբը շատ միամիտ է։ Հակցայ որ խլրտում մը կայ այդ որբանոցին մէջ. տարօրինակ մեկնութիւններ կը տրուի. ոմանք կըսեն, թէ որբերը կը պնդեն խառն ապրիլ, աղջիկ ու մանչ ի միասին ուսանիլ. որբերու պաշտպան թերթեր կարդարացնեն այդ ըմբոստացումը. ըստ իրենց մեկնութեան՝ որբերը, տեսնելով որ իրենց կըրթութիւնը յանձնուած է ապիկար ուսուցիչներու և որբանոցին մէջ բռնակալական վարչութիւն մը կայ, իրաւացի համարած են ապստամբութիւնը։ Եթէ ատոյգ են զրոյցները, կուսակցական յեղափոխութիւնը ինչ շահ ունի որբանոցէն, և ինչու որբերը ապուշ ապերախտութեան մղել տրուի։

Կը զարմանամ։ Ցամենայն դէպս որբերը խղճմտանքով խնամելու է, զգուշանալով սակայն շփացնելէն...

*

Օրուան քրոնիկի կէտերը շահեկան է։ Այսօր ամեն տեղական հայ թերթեր՝ հրատարակեցին Թիւրք օրագիր «Թանինի» «Հայերու համար» Հիւսէին Զահիդի խմբագրականը։

Երիտասարդ Թիւրքերու բերան ու պատգամ թերթը «Թանինն» է. բնականաբար մեծ կարևորութիւն կը տրուի անոր վճիռներուն։ «Հայերու համար» յօդուածը մեզի հայերուս համար գրուած է։ Սահմանադրութեան արշալոյսի օրերը՝ վերյիշեցուց այդ յօդուածը։ Ադանան իր աղէտներով՝ արժատախիլ կարած նետած էր մեր սրտէն այն համակրանքը, զոր սահմանադրութիւնը Ջանացեր անկած էր մեր միամտութեան մէջ. մենք միամտօրէն ենկած էինք Թիւրքին գիրկը, անկեղծօրէն սկսած էինք գիրար սիրել։ Ադանային հրդեհի ծուխը՝ եկաւ նստաւ Թիւրքին երեսին վրայ, և հիմա Հիւսէին Զահիդ «Թանինի» թրջած էջերով՝ իր ցաղին մրոտութիւնը կուզէ սրբել։ Հայը միամիտ չուզեր ըլլալ. անկեղծութիւն չի տեսներ Թիւրքին շերբէթ համակրութեան մէջ։ Հայաստան ամբողջ գերեզման ընողը նոյն ինքն Թիւրքն է. կարելի է առանց դրական դարմաններու ոսկեթել ուռկանի մէջ նորէն մտնել ու պարանքի ժայռէն կորուստի ծովին վրայ կախուիլ։ Հիւսէին Զահիդ բէյի համակրանաց՝ քաղաքակրթական շնորհակալութիւն մը յայտնելով, թող յարգելի գրողը ինքնին համոզուի, որ Հայաստանի ճակատին տակաւին չեն ջնջուած բրետոնեան քերթուածի սա տողերը.—Գիրեզմանը լեցուեցաւ մինչև դուռը. եկեղեցին լեցուն է մինչև իր ատիճանները. բոլոր դաշտը օրհնելու է դիակունքը թաղելու համար...

Ամեն բանէ առաջ, ջանացէք ձեր լուսինը կարմիր ամպերուն մէջէն դուրս հանել։

Ինչպէս չզարմանանք Թիւրքին վրայ. այն օրը, որ կը հրատարակուի Հիւսէին Զահիդի հայասէր յօդուածը, ձախորդ զուգադիպութեամբ, նոյն գիշերը Եդի-Կուլէի հայ տան մը մէջ կը մտնեն Թիւրք ոստիկաններ, կը լլկեն մանկահաս հայ օրիորդ մը և կին մը ու ազատութեամբ իրենց գործին կերթան։ Դէպքը կը կատարուի սահմանադրական Պօլսոյ մէջ, ուր կըսուի թէ ազատամիտ, հայասէր դահլիճ մը կայ. և թէ Թիւրքիոյ ամբողջ սանձը՝ երիտասարդ-Թիւրքերու ձեռքն է։ Այսպէս կը մեղադրէ տեղացի հայութիւնը, և վարչութիւնը վրէժխնդիր ըլլալով իր սահմանադրական պատուոյն, իսկոյն կը ձերբակալուին ոճրագործ ոստիկանները։

Ո՞վ է պատասխանատուն։

Նոյն ինքն Թիւրքական վաւաշոտ բարքը։ Քաղաքակրթեալ Թիւրք տարրը՝ բնականաբար՝ այս և նման արարքներու վրայ կը զայրանայ, այս ոճիրները իրեն համար նուաստացուցիչ են. բայց ատոնց առջեւը առնելու համար ուժ չկայ։ Յեղափոխութեամբ կարելի է տապալել բռնակալ վարչութիւն մը, բայց բարքերու բռնակալութիւնը տապալելու համար՝ բարեշրջումի դանդաղ հանբերատար գործունէութեան կը սպասուի։

Ե.

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՀԱՆՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է, որ ազաս տեղեր կան III-դ, VI-դ և VII-դ դասարաններում։ Ցանկացողները պէտք է խնդիր ներկայացնեն ծնողական ու ծաղկի վիճակների հետ միասին՝ մինչեւ դեկտեմբերի վերջը և քննութեան ներկայանան յունվարի 8-ին։ Ընդունվողները պէտք է թոշակ վճարեն։

Հասցէն՝ Тифлисъ, Бебутовская № 14.
(ու. կ.) (առ.) 1355. 2—1

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

(առաւօտեան ժ. 11—1.
Ընդունելութիւնը (երեկոյեան ժ. 5—7.
Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.
(Ե. Հ. Կ.) (առ.) 1045. 100—37

ՊԱՆԴՈՒԽՏՆԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

—

Այն ժամանակ, երբ Թիւրքիայում տիրում էին հին կարգեր և Թիւրքական սահմանները կապված ու փակված էին Թիւրքահայերի վերադարձի համար, մեզ յաճախ ասում էին, որ երկրից հեռացած պանդուխտներն ամենաժեծ տենչերով ձգտում են դէպի իրանց ծննդավայրը, բայց չեն կարողանում իրագործել իրանց իղձերը արգելքների պատճառով։

Այնպիսի մեծ հայկական արտագաղթ համայնքներ, ինչպէս են ամերիկաբնակ հայերը, անհամբերութեամբ սպասում էին սահմանների բացման, որպէսզի թողնեն օտար, հեռու աշխարհները, նորից վերահաստատվեն իրանց հայրենիքում և շէնացնեն նրան, օգտվելով մասամբ այն կատարելագործութիւններից, որոնց ընտելացել են նրանք աւելի լուսաւոր և քաղաքակիրթ երկրում։

Անցան տարիներ և եկան օրեր, երբ հնարաւորութիւն ստեղծվեց հայրենիք վերադառնալու։

Օսմանեան սահմանադրութիւնը, որ ժամանակի հրամայողական պահանջն էր, վճռեց ներքին շատ խնդիրներ և նրանց թւում իր հպատակներին վերբռսին իր ծոցը ընդունելու խնդիրը։

Եւ կարելի էր կարծել, որ պանդուխտները պէտք է մեծագոյն թւեռով խմբվեն իրանց օջախի շուրջը և զբաղվեն իրանց տնտեսութեան և առհասարակ տեղական վերաշինութեան կուլտուրական գործով։

Սակայն իրականութեան տուած արդիւնքը շատ սահմանափակ եղաւ։ Ճիշդ է, պանդուխտների մի որոշ թիւ, որոնք մօտ էին Թիւրքիայի սահմաններին, այցելեցին հայրենի իրանց գիւղերը, բայց մի խոշոր թիւ դարձեալ մնաց անուշադիր դէպի հայրենիք վերադառնալու կոչը և մեծ դժկամութեամբ է լսում ամեն մի առաջարկ, որ ձգտում ունի յիշեցնելու մայր երկրում գործելու երդումները և հաւատիացումները։

Մանաւանդ այդ կողմից շատ սառն վերաբերվեց ամերիկաբնակ հայութիւնը։ Նրա մի փոքր մասը միայն ցանկութիւն ցոյց տուեց գործադրելու իր աշխատանքը հայրենի հողի վրա. խոշոր մասը մնաց պանդխտութեան մէջ, ձգտելով բարեկեցութեան և հարստութեան նոր աշխարհում։

Մինչդեռ ծննդավայրը սպասում է իր զաւակներին և յոյսեր է տածում, որ իր որդիները գալու են ուժեղացած կարողութիւններով, իրանց նոր գիտելիքներով, հմտութիւններով և նպաստելու են՝ ազատելու երկիրը ազիտութեան և անշարժութեան կապանքներից։

Պանդուխտները դեռ փոքր մասն է հայրենիք վերադարձել։

Երկիրը սպասում է իր զաւակներին։ Երկիրը կարօտ է հարգատ բազուկների անձնուէր աշխատանքին։

Ա. Քալանթար

ՄԵԾ ԻՇԽԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

Կ. Պոլիս, 16 դեկտեմբերի

Ռուսական նաւատորմը՝ ծովապետ Մանկօվսկու հրամանատարութեան տակ, բաղկացած «Բօգատիր» կրէյսերից, Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչի հետ, որը ուղեկցում է Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայեվիչի մարմնին, և «Դիանա» ու «Աւրօրա» կրէյսէրներից, ժամանեց Դարդանէլ առաւօտեան 8 ժամին և դիմաւորվեց 21 թնդանօթաձգութեամբ Զէմէնկիկ ամրութիւնից։ Զօրքերը զինուորական պատիւներ տուեցին։ «Զապօրօժէց» ատացիոները Զարիկով դեսպանի հետ ժամանեց Դարդանէլ առաւօտեան ժամը 9-ին։ Կոմենդանտ Շուքրի փաշան անյապաղ այցելութիւն գործեց դեսպանին «Զապօրօժէց» նաւի վրա և նրա հետ միասին գնաց «Բօգատիր» կրէյսէրը՝ ներկայանալու Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչին և յայտնելու նրան իր ցաւակցութիւնը։ Մօտենալու ժամանակ «Բօգատիրը» ողջունեց թնդանօթաձգութեամբ։ Ապա դեսպանը, ծովապետը՝ «Բօգատիրի», «Դիանայի», «Աւրօրայի», «Զապօրօժէցի» և «Կոլխիդայի» հրամանատարների և ռուսաց զինուորական և ծովային գործակալների, փոխ-հիւպատոսի՝ Դարդանէլում, դեսպանութեան առաջին թարգմանի և քարտուղարի հետ այցելութիւն արեցին կոմենդանտին։ Կէսօրից յետոյ երեք ժամին «Դիանա» և «Աւրօրա» նաւերը յետ դարձան դէպի Միջերկրական ծովը։ Կէսօրից յետոյ 4 ժամին «Բօգատիր» նաւը, ուղեկցված «Զապօրօժէց» և «Կոլխիդա» նաւերով, դուրս եկաւ Մարմարա ծովը, ուղևորվելով դէպի Բոսֆոր։

(Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Լոնդոն, 16 դեկտեմբերի

Հանդիսաւոր կերպով տօնվեց Գլադստոնի ծննդեան օրվայ հարիւրամեակը։ Բոլգարական ազգային ժողովի կողմից եկած պատգամաւորութիւնը Դանէվի առաջնորդութեամբ թանգագին արծաթէ պսակ դրեց Գլադստոնի արձանի վրա։ Տօնախմբութեան հանդէսին նախագահում էր լորդ կանցլերը, որը մի ճառ արտասանեց, որի մէջ Գլադստոնին անուանեց բոլոր մանր ազգութիւնների անձնուէր և խմաստուն բարեկամ, յիշեցրեց Գլադստոնի անմոռանալի գործունէութեան մասին և նպաստ Իտալիայի, Բոլգարիայի, Սերբիայի, Զէրնօգօրիայի և Իրլանդիայի։ Դանէվ, պատասխանելով բժակաճառին, մատնացոյց արեց բոլոր բոլգարների երկիւղած սիրոյ վրա դէպի Գլադստոնը։ (Հ. Գ.)

—

Սոֆիա, 16 դեկտեմբերի

Գլադստոնի ծննդեան հարիւրամեակի առիթով երկրի բոլոր եկեղեցիներում մատուցվեցին պատարագներ։ Երկրի բոլոր դպրոցներում տեղի ունեցան ընթերցանութիւններ Գլադստոնի մասին։ Համալսարանում կայացաւ հանդիսաւոր ժողով։ Լրագիրները ընդարձակ յօդուածներ են նուիրում Գլադստոնին, տպագրում են նրա լուսանկարը։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 16 դեկտեմբերի

Մինիստրների խորհուրդը հարկաւոր գտաւ բարձրագոյն հաստատման ներկայացնել ներքին գործերի մինիստրութեան առաջադրութիւնը՝ թոյլ տալու Թիֆլիս քաղաքին կնքել 3.000,000 ր. դումարի օբլիգացիոն փոխառութիւն։ (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ, 16 դեկտեմբերի

Առաւօտեան 9 ժամին Պետերբուրգ ժամանեցին Մեծ Իշխանուհիներ Մարիա Պաւլօվնա և Ելէնա Վլադիմիրօվնա իր Օգոստափոտ ամուսնու՝ արքայորդի Նիկոլայի և երեխաների հետ։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 16 դեկտեմբերի

Գիլէվիչ, որ ապրում էր նրա ձեռքով սպանված Պոդուցկիի անունով, կալանաւորվեց Պետերբուրգի միջազգային բանկի բաժանմունքում, ուր եկաւ ստանալու նրա համար 700 Պետերբուրգից փոխադրված 700 րուբլին։ Կալանաւորութեան ժամանակ յանցաւորը սպառնում էր ռէվոլվերով, հերքում էր, որ ինքն Գիլէվիչ է, բայց խոստովանվեց, երբ խուզարկութեան ժամանակ նրա մօտ 24,000 ֆրանկ փողի հետ միասին գտնվեց նամակ իր մօր անունով մահվան առիթով։ Բանկի բաժանմունքից Գիլէվիչին տարան պրէֆէկտուրա քննութեան ենթարկելու համար։ Բանտ ուղարկելուց մի քանի րոպէ առաջ Գիլէվիչը յայտնեց, որ ինքը հիւանդ է, և երբ մոցրին նրան գործակալների սենեակը, անձնասպանութիւն գործեց, ընդունելով ցիանիստի-կալի։ (Հ. Գ.)

—

Բրիւսէլ, 16 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների ժողովը համաձայն կառավարութեան առաջարկութեան, որոշեց 3,300,000 ֆրանկ ոսկի տալ թագաւորին՝ բոլորի մեծամասնութեամբ սոցիալ-դեմոկրատների դէմ։ Ապա պատգամաւորների ժողովի նիստերը յետաձգված են մինչև յունվարի 19-ը։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 16 դեկտեմբերի

Ֆալիէրը ներեց Մատիսին, որ բանտ էր նստել նախագահի վրա յարձակվելու համար։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 16 դեկտեմբերի

Սենատ։ Պատգամաւորների ժողովը ընդունեց օրինագիծ լրացուցիչ կրեդիտների մասին 1909 թվի համար պատերազմական գործողութիւնների ծախսերը ծածկելու նպատակով Մարոկկոյում։ Պատասխանելով հարցասիրողներին, Պիշոն ասաց. «Ֆրանսիան չի մաքրի ոչ Շաուայի, ոչ Ուջդու շրջանները նախ քան նա պահանջած բաւարարութիւն չը ստանայ (հանութիւն)։ Ֆրանսիայի դիպլոմատիական դրութիւնը բոլոր երկիրների վերաբերմամբ հիանալի է»։ Ապա լրացուցիչ կրեդիտները միաձայն ընդունվեցին։ (Հ. Գ.)

—

Շանղհայ, 16 դեկտեմբերի

Նանանդական ժողովներին ժողովված պատգամաւորները որոշեցին միջնորդել գահի առաջ սահմանադրութիւն մտցնելու մասին, փոխանակ սահմանված 9 տարուց յետոյ՝ արդէն 1911 թվին։ («Հ. Գ.»)

—

Դրեզդէն.—Ձերբակալվեց մի ռուս նկարիչ, որ մեղադրվում է Դրեզդէնի և Եւրոպայի ուրիշ թանգարաններից թանգագին պատկերներ գողանալու մէջ։ («Ե.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թաւրիզ, 16 դեկտեմբերի

Բահիմ խանի դէմ ուղարկված զօրախումբը Եփրեմի հրամանատարութեամբ կրկնակի ջարդեց դարագաղցիներին Սերաբի շրջակայքում։

Սաթթար խանը վերստին սկսեց շրջագայել Թաւրիզի մէջ իր բազմաթիւ զինված ֆէդայիների ուղեկցութեամբ։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան.—«Русское Слово»-ն հաղց էր տուել—ժառանգութիւն կայ, արդեօք, օտարազգի խորհրդատուների թեւում հրաւիրել ռուս ևս։ Մի աչքի ընկնող պատգամաւոր պատասխանեց.—«Ռուսները վատ սահմանադրականներ են։ Ձեր կառավարութիւնը կուզարիէ մի անձ, որ համերաշխ կը լինի նրա քաղաքական հայեացքների հետ, իսկ այդպիսի խորհրդատուն մեզ օգուտ չի բերի։ Ի միջի այլոց, անգլիացի էլ չի հրաւիրվի։ Մէջլիսը մտադիր է հրաւիրել չէզոք պետութիւնների մարդկանց»։

Ռուսական դպրոցի վերատեսուչ Իզմայլովը, որ աշխատակցում է միևնոյն ժամանակ «Новое Время»-ին, ծեծեց պարսիկ ծառայողին, որ մի քանի օրից յետոյ մեռաւ։ Ռուսաց դեսպանը կարգադրեց ձերբակալել Իզմայլովին։

Երէկ Եփրեմի և Սամադ-խանի միացեալ զօրախմբերը յարձակվեցին շահսէվանների վրա։ Տեղի ունեցաւ արիւնահեղ կռիւ։ Գործում էին թնդանօթները և գնդակաձիգները։ Կռիւը տևեց 5 ժամ։ Շահսէվանները փախան, թողնելով կռուի դաշտում մօտ 200 դիակ։ («Ե.»)

ԹԻՖԼԻՍՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Սալոնիկ, 16 դեկտեմբերի

Ֆինանսների մինիստր Զէվադը, որ եկել էր Բէլգրադից, ժողովում ճառ արտասանեց ներքին քաղաքականութեան մասին, հայտնելով բազմամարդ հասարակութեան՝ որ անհրաժեշտ է սրտով և հոգով միանան բոլոր ցեղերը յանուն հայրենիքի բարիքի։

Զէվադ փաշան Հալաճեանի հետ մեկնեց Կ. Պոլիս։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս.— Բաղդադի պատգամաւորները և ազգաբնակութիւնը բողոք են կազմակերպում Եփրատի նաւադնացութիւնը անգլիական Լինչի ընկերութեանը մենաշնորհով տալու դէմ։ Այդ առիթով կազմված ֆէդէրանը դեռ սորագրված չէ սուլթանից։

Վերատուգողական ճանապարհորդութեան ժամանակ առևտրի և հասարակական աշխատանքների մինիստր Հալաճեանը կայցելէ Ադրիանուպոլիս, Դիլեգաչ, Սալոնիկ, Մոնաստիր, Իւսկիւբ և Միտրովիցա։ Նա կը վերադառնայ դեկտեմբերի 29-ին Զէվադբէյի հետ միասին։

Սպասվում է Թէվֆիկ-փաշան Լոնդոնից։ Հնարաւոր է, որ նա նշանակվի մեծ վեզիր։

Կաբինէտի հրաժարականը համարեա վճռված է։

Ուժեղ երկրաշարժը կործանել է համարեա ամբողջ Էրզրումը։ Զօրանոցները աւերակների են փոխվել։ Ազգաբնակութիւնը՝ չը նայած ուժեղ սառնամանիքին՝ մնացել է բաց երկնքի տակ։ («Ե.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ա.

Նախնի իմաստասէրներն ասել են՝ «Իմաստուն մարդ որոնողը պէտք է նախ ինքը լինի իմաստուն»։

Ի՞նչպէս կարողանաս ասել՝ «այս բանը ընտիր է. այն անձը կատարեալ է», եթէ ընտրողական յատկութիւնը դու դեռ ևս չունես, և կատարեալի ըմբռնումը տակաւին հեռու է քեզանից։

Բան չունեմ ասելիք՝ քիւրդը տաքդեղն ընդունում է որպէս խնձոր, և սոխը նրա բերանում շաքար է։

Մտածեցէք՝ ինչու Խրիմեանը ասում էր. «Տգէտ գիւղացուն գիտուն քահանայ չի սազեր։ Գիւղացին աւանդական սովորութեամբ ընտրում է. իսկ ինչ ձեռնհասութիւն ունի տգէտ գիւղացին գիտուն քահանայ ընտրելու։

Երբ մի հասարակութիւն, ինքնուրոյն՝ իր միջավայրում, բնական ընթացքով զարգանում է, նա իր պաշտօնավարներին կընտրէ ըստ իր ձեռնհասութեան։ Շատ բնական և շատ օրինաւոր։ Դանդաղ կը լինի առաջադիմութիւնը։ Փոյթ չէ. իրանից առաջ վազողը չը կայ։

Բայց ահա մրցակից և մանաւանդ հակառորը հասարակութիւններ։ Այդտեղ կեանքի կռիւ կայ, գոյութեան պայքար. և այդտեղ քաջի սահմանը իր զէնքն է։

Այստեղ արդէն տգէտ ժողովրդին գիտուն քահանայ է հարկաւոր, մի առաջնորդ՝ որ կարմիր ծովով անցկացնէ ժողովուրդը դէպի ազատութիւն։

Այդտեղ արդէն ժողովուրդը չէր ընտրողը, գիտէք ամենքդ էլ։ Մոլսէսները և Թեսսեսները, Հայկերն ու Արամները գիւցազուններ են։ Այդպիսիներն երևան են գալիս իրանց հոգու մղումով։ Իսկ երբ տգէտ ժողովուրդն ընտրութեան եկաւ՝ նա ընտրեց Սաուղին, և հետևանքն յայտնի է. նա ընտրեց, ներեցէք վստահութեանս, Սուրմակին՝ որին ժառանգեցին Շմուէլն ու Բրքիշոն։ Բայց ասենք ի պատիւ մեր նախապապերին՝ նրանք այդ լեղին շուտ դուրս թքեցին։

Երբ Խրիմեան իր կօնդակներն արձակեց հոգևոր պաշտօնավարների ընտրութեան մասին, շատերը գտնվեցին, որ չը ցնծացին ու չը ծափահարեցին։ Կանխաժամ ծնունդներ էին այն կօնդակներն և ապրելու վիճակված չէին։ Եւ եթէ մի բան էլ տեղի ունեցաւ կամ տեղի ունի այս ու այն տեղ, այն էլ մի կիսատ-պռատ բան է, աւելի խղճալի քան դրուատելի։

Փարատեցէք ամենայն կասկածներ, իբր այն՝ թէ այս տողերի մէջ ձգտումն կայ ընտրողական սկզբունքին հակառակ կանգնելու։ Ամենևին։

Այն՝ ինչ որ տալիս են մեզ այսօր նորագոյն կօնդակները, մենք վաղ արդէն, ի սկզբանէ անտի, ունէինք և նուիրական է մեզ համար և անեղծելի. միայն դա խոփանված էր իր մի մասովը։ Խոփանված էր ընտրութիւնը եպիսկոպոսութեան, առաջնորդութեան, փոխանորդութեան և առեղակալութեան պաշտօնների համար։

Արդեօք ինչու։

Պատճառների քննութիւնը մեզ հեռու կը տանէր։ Պարզ է միայն՝ որ խոփանված էր նրանից, այն բանից՝ որ այլ ևս անկարելիութեան չափ դժուարացած էր այդ արդար և իրաւական սկզբունքի գործադրութիւնը։

Ընտրողական այդ կարգը վերականգնելու համար կօնդակ արձակողը եթէ քննած լինէր՝ թէ ինչ պատճառներից էր նա խոփանվել, թէ ինչ խորտուբորտութեան երեսից էր կանգ առել նրա ընթացքը, իր կօնդակն արձակելիս նա պիտի հարկ համարած լինէր միաժամանակ տալ նաև պատշաճաւոր հրահանգներ բոլոր արդէն նկատված՝ այլ և ի նորոյ ընդառաջ ելանելի խոչն ու խութը հարթելու վերացնելու համար։

Այդ քննութիւնը չարած, հրահանգը չը պատրաստած, արձակված կօնդակը պարտադրական գործադրութիւն չը դտաւ. օգտվել ցանկացողն էլ ըստ կամաց և ըստ իմաց օգտվեց նրանից. իսկ կօնդակ արձակող տեղն էլ ինքն առաջինը եղաւ կօնդակն անգործադրելի ճանաչեցնողը իր գործառնութիւնների մէջ։

Այդպիսի մի ընթացք տեղիք տուեց թեր և դէմ դատողութիւնների։

Մէկը ընտրողական սկզբունքը նուիրական համարելով հանդերձ՝ գտաւ, որ դեռ վաղաժամ է հաւատալ այդ ընտիր զէնքը մի կողմից տգէտ ու անշարժ, միւս կողմից նենգ ու չարաչար գործածող ձեռքերին։ Ուստի օգտակարագոյնը, այդպիսի պայմանում,—եզրակացրեց նա,—նաւին զեկավար կարգելը նաւապետի ընտրութեանը թողնելն է։

Միւսը, ընդդիմախօսելով առաջինին, սկզբունքի պահպանութիւնը նախադասելի է համարում միւս նկատումներից և ընդունում է՝ որ հասարակութիւնը սկզբունքի գործադրութեամբ պիտի հրահանգվի տակաւ առ տակաւ վերացնել թերութիւնները, դժուարութիւնները և հարթել ուղին ընկզբունքի ամենապատշաճ իրագործման համար։

Եթէ օրինակով բացատրենք այդ երկու առաջադրութիւնները, անյարմար չէ, կարծեմ, այսպէս փոխել խօսքը։

Մէկն ասում է՝ առաջ առուակ փորիր պատրաստիր, ապա ջուրը բաց թող մէջը։

Միւսն ասում է՝ ազատ թող իրան, ջուրն ինքը բաց կանէ իր համար ճանապարհ։

Եղանակներից երկուսն էլ ընկանապէս հաւանելի են և համոզիչ։ Միայն խնդրականն այն է՝ թէ նրանից որն է մեր դէպքին, մեր պայմանին աւելի յարմարը, կամ մեր պէտքի համար պահանջը։

«Երկու ծայրերի, երկու ճանապարհների միջինը»—կան ու կը լինեն ասողներ։

Ի՞նչ պատահեց յատկապէս վերջին տարիների ընտրութիւնների մէջ այնպիսի վրդովիչ երևոյթ՝ որ կորցնել տուաւ շատերի հաւատքը ընտրութիւնների արժէքի մասին։

Չէ՞ որ ընտրողական սկզբունքը նախ ամենայն ինչ ամենայն կամոլութեան այսահար հոգին, որ այսօր կատարելիք ընտրութիւնը—երբ նկատում էր թէ իր քվեով լինելու չէ—մի հնարքով խափանում էր և բարձրաձայն կոչ էր անում՝ վաղվայ ընտրութեանը գալ սեղմված շարքերով։ Ո՛հ, եթէ այդ մոլութիւնը արդարութեան և հասարակաց օգտերի համար լինէր։

Այդ երկիրը—սեղմված շարքերից և օղու բաժակից—չէզոքացնելու և ընտրութիւնները իրանց արդիւնքով տանելի դարձնելու համար, մինչև որ գայ օրը՝ ուր ընտրողը բոլոր կաշկանդումներից ազատ արձակ իշնի հրապարակ, մի միջին ճանապարհ կայ. այն է ընտրելիութեան յարմարաւոր անձերի մի ցուցակ առաջարկել ընտրողներին (հրաւէր ընթերցողին՝ կարդալ Ս. Ձերքէդեանի շահաւէտ յօդուածը «Հովիւ» շաբաթաթերթում № 46)։

Այդպիսի մի սահմանափակում մի չարիք կը նկատվի։ Բայց բուռնցքն ու օղին և անտարբերութիւնն էլ միւս կողմից չարիք են։ Եւ չէ՞ որ երբ չարիքները խուսափելի չեն, ընտրելին փոքրագոյն չարիքն է։

Բ.

Ինչու ցուցակով առաջնորդված ընտրութիւնը չարիք է նկատվում, թէև փոքրագոյնը համարվի նա։

Խօսքը հոգևոր պաշտօնեաներ ընտրելու ժամին է, որոնց ընտրութիւնը պատկանում է թեմերին, կամ թեմին, կամ փոխանորդական վիճակին։

Երբ մի հասարակութիւն պատրաստ չէ մի ընտրութիւն անելու, ուր ընտրվածը իսկապէս ընտիր լինի, հասարակաց բարուն ծառայելու յօժար և ընդունակ, դերծ կողմնակցական, անհատական, անձնական անարդար շահերի ձգտումներից, այդ ինքնըստինքեան մի չարիք է։

Տգիտութիւնը զուրկ է կատարեալ կեանքից, որպէս զուրկ է կոյրը արեգակի ճառագայթից,—ասել է մեր նախապապերից մէկը։

Երբ մի հասարակութիւն պէտք է ձեռքից ման ածվի, խնամակալութեամբ ղեկավարվի, ասել է ուրեմն՝ նա զուրկ է տիրապետութիւնից. և դա մի չարիք է։

Երբ մենք հասուն չենք գիտակցօրէն և հանրօգուտ դիտումներով ընտրութիւն անելու, և հարկ կայ որ մեզ ցուցակով ընտրելիներ առաջարկվեն, դա մի չարիք է։

Աւելի ևս չարիք է այն էլ, որ մեր ընտրելիները սակաւութեամբ են ընտիր և այդ ընտրելիներին մեզ առաջարկողը յաճախ ինքն էլ է մեզ պէս երկու ոտով կաղում։ Չէ՞ որ ասված է՝ որպիսի հօտ, այնպիսի և հովիւ։ Սա էլ է մեր ընտրածը, մեր տիպարի և կաղապարի։

Եւ սակայն սա մեզնից աւելի է ճանաչում իր ձեռքի տակ բան անող գործաւորներին, իր եպիսկոպոս ու վարդապետին։

Սրանից տրված ընտրելիների ցուցակը մեզ առաջնորդ ընդունելը կը լինի չարիքի փոքրագոյնը։

Մի թէ կարող ենք չը վստահել սրան և յաւակնել թէ մենք նրանից տաւելի լաւ կը ջոկենք ընտրելիներին։ Չէ՞ որ այդպիսի յաւակնողներս ենք եղել սրան էլ ընտրողը։

Բայց չէ՞ պատահել՝ որ մենք սխալված ենք եղել,—կառարկէ մէկն այստեղ։

Դժբաղդաբար, այո. ուրեմն ինչ հաւատութիւն՝ թէ չենք կարող սխալվելը նաև մեր թեմական առաջնորդ ընտրելիս։

Ի՞նչ խօսք որ ամենալաւը և գերցանկալին ազատօրէն ընտրութիւնն է՝ առանց սահմանափակութեան։ Անվթար պահել սկզբունքը։

Բայց արդէն փոքր իշատ ասվեց՝ թէ որոնք են կրճիռները, որ մեզ արգելում են աջողութեամբ գործադրել գեղեցիկ սկզբունքը։

Զը հաւանել ուրեմն միջին ճանապարհը բռնելուն։ Իսկ միւս կողմից՝ արդեամբ ջանադիր լինել ընթանալիք ճանապարհի վրա հարթել հաւասարել խոչ ու խութը դէպի բացարձակ ընտրութիւն։

Քննեցէք. այն օրից, որ կօնդակներն արձակվեցին, ի՞նչ յանձնախմբի ձեռքով ի՞նչ ձեռնարկութիւն տեղի ունեցաւ ընտրութեան մի այնպիսի եղանակ մշակելու, որ ընտրող զանգուածն ընդարձակօրէն, ազատ, անխափան, առանց ծանր անյարմարութիւնների տայ իր քուէն։

Եթէ սկզբունքը առանց վերապահութեան թանդ է գնահատվում, ապա պէտք է անյապաղ ձեռք մխել նրա մարմնացումը հեշտացնելուն, կարելի դարձնելուն։

Օրինակ, տիրապետող օրէնքն աչքի առաջ, թեմական առաջնորդացուներ ընտրելը ամբողջ թեմի կողմից՝ բոլորովին նման չէ ծխի կողմից մի քահանայացու կամ եւրեպիսկոպոս ընտրելուն։

Սանդի մէջ ջուր ծեծելը պարապ մարդու գործ համարեցէք։

Սանդի մէջ ջուր են՝ բանակուները, եթէ մենք խօսքից չենք անցնի գործին, և անմիջապէս։

Հարկ է, որ հրաւիրենք էջմիածինը իր կօնդակները օդի մէջ առկախ մնալուն չը դատապարտել։

Աչքակապուկ չը խաղանք։

Ա. Մ. Եղեկեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԱՒԱՌԻՑ

Անուխա, 10 դեկտեմբերի

Վերջին ժամանակները տաքօրինակ յանկարծամահութեան դէպքեր են տեղի ունեցել մեր շրջանում։ Մեռնում են մարդիկ՝ հանդիստ ճանապարհ գնալիս, մեռնում են սեղանի կողքին նստած ճաշելիս։ Թէնք մէկ-մէկ՝ երկու շաբաթվայ ընթացքում տեղի ունեցած յանկարծամահութեան դէպքերը։

Նոյեմ. 20-ին Գուդաուտից տուն վերադառնալիս Անուխայից 50 սաժէն հեռաւորութեան վրա յանկարծամահ է լինում ատուխացի Յովհ. Խանիքերեանը։ Երկու օր յետոյ Մծարա գիւղում մի յոյն յանկարծամահ է լինում։ Փիսիրցխա գիւղում մի եւրիտասարդ աղջիկ ճաշի ժամանակ յանկարծամահ է լինում։ Աճանդարա գիւղում մի գիւղացի ընկերների հետ խօսելիս յանկարծ վայր է ընկնում և մեռնում։ Ռուսաց Պետրօվա գիւղից մէկը կառք է նստում Գուդաուտա գիւղից և ճանապարհին կառքում մեռնում է։ Գուդաուտում էլ նոյն օրը մի ուրիշ մարդ է մեռնում յանկարծ։ Մեռնողներից միայն Յ. Խանիքերեանը մեռնելուց առաջ երկու անգամ լուծում է։ Թէ ինչ հիւանդութիւն է, բոլորի համար մինչև օրս էլ մութն է մնացել։ Արդեօք վարակիչ չէ՞։ Երկու շաբաթվայ ընթացքում 7 հոգի մեռան, միանգամայն առողջ ու զուարթ։

Հրաւիրում ենք այս հանգամանքի վրա ուշք դարձնելու տեղական կառավարութեան ներկայացուցիչներին և այս տեսակ դէպքեր պատահելիս պարզելու, թէ արդեօք վարակիչ հիւանդութիւն չէ՞, և եթէ այո, անհրաժեշտ են շուտափոյթ միջոցներ ձեռք առնել տարածման առաջն առնելու համար։

Դողմեսեցի

—

Նոր-Բայազէտ, 9 դեկտեմբերի

Այս տարի ամբողջ աշունը անցաւ բարեյաջող եղանակների տակ. ամեն օր պարզ և անուշ օրեր էին մինչև դեկտ. 7-ին, երբ առաջին անգամ ձիւնը բարակ սաւանով պատեց շրջակայքը։ Այսպիսի բարեխառն եղանակ տարվայ այդ ժամանակին մեզանում՝ մեր ծերերը չեն յիշում. ճանապարհների հաղորդակցութիւնը թէ Ղարաքիլիսայի և թէ Երևանի հետ ազատ, երթևեկութիւնը կանոնաւոր դրութեան մէջ (միայն տաւարացաւի պատճառով անասունների անցքը փակ մնաց միառժամանակ դէպի Երևան), մթերքների էժանութիւնը և անասունների կերի առատութիւնը։ Իա, անշուշտ մխիթարական է ժող. համար, որը շատ տանջվեց անցեալ տարիներում... Աւելի մխիթարականն այն է, որ ախորժելի եղանակների ազդեցութեամբ ոչխարների ամբողջ հօտերը արածում են դաշտերում, որտեղ արօտը դեռ ևս իր փարթամութեան մէջ է, ուստի խոտի անհրաժեշտ պաշարներ են անտեսվել ոչխարապահների համար։ Այդ իսկ պատճառով այժմ խոտի գինը էժան է մեզանում, այն է՝ 120 խրցից բաղկացած մի սայլը 6—7 բուբլի. դարմանը խոտի հետ համեմատած լաւ գին ունի՝ չթանը 7—8 բուբլի։ Աւելի էժան գին ունեն հացահատիկները. ցորենը արժէ պուդը 80 կ., գարին՝ 40 կ., ալիւրը՝ 1 ր.։ Մթերքների էժանութեան պատճառով, քաղաքային վարչութիւնը այս ամսին նշանակեց հացի տակսան 3—4—5 կօպ. երեք տեսակի բաժանելով, բայց մեր հացթուխները երրորդ տեսակինը 3 կօպէկով չեն ցանկանում ծախել, պատճառաբանելով որ վնաս են կրում, քանի որ տեղական ալիւրը՝ վատ որակութեան լինելով՝ առանց խառնուրդի չէ թխվում, ուստի ստիպված են Ռուսաստանի ալիւրից մի մաս խառնել, որի գինը թանդ է կրկնակի արժէքով։ Եւ այդպիսի պատճառաբանութիւններով մեր հացավաճառները ստիպելով միջնորդում են քաղ. վարչութեան առաջ, որպէսզի ½ կօպէկով աւելացվի հացի գինը։ Նոյն կերպ վարվեցին նաև մսավաճառները, որոնք միշտ խաղեր են խաղում վարչութեան գլուխին, թէ տակսայից աւելի գնով ծախելով և թէ մսի սակագինը զանազան կեղծ ու պատիր միջոցներով բարձրացնել տալով...

Գ. Սինանեան

—

Ցխինվալ, 12 դեկտեմբերի

«Մշակի» № 264-ի գաւառական տեղեկութիւնների բաժնում՝ Ցխինվալից մի թղթակցութիւն էի տուել առհասարակ ճանապարհի (Գօրիից մինչև Ցխինվալ) վատութեան վերաբերմամբ, նկարագրել էի այն սարսափելի դժուարութիւններն ու տանջանքները, որ ճանապարհորդները կրում են Գօրիից մինչև այստեղ գալու ժամանակ Պատարա-Լեխվի գետի վրա կամուրջի բացակայութեան պատճառով։ Այժմ հաւատի աղբիւրներից տեղեկացայ, որ կառավարութիւնը հաստատապէս վճռել է առանց յապաղման գործի կպչել և եռանդուն կերպով սկսել վերոյիշեալ գետի վրա կամուրջի կառուցումը։ Ուստի այդ առիթով արդէն դեկտեմբերի սկիզբներին ամուրդ էր նշանակված և 20,000 բուբլով վերցրել է Գլուբչիձէն։

Թէ ցխինվալցոց և թէ շրջակայ բնակիչների ուրախութեանը չափ ու սահման չը կայ. ասում են՝ փառք Աստուծուն, վերջապէս ազատօրէն կարող ենք երթևեկել, այլ ևս ահ ու դողով չենք մտնում Պատարա-Լեխվիին։ Բացի դրանից՝ եթէ Ցխինվալը խոկապէս ճանապարհի կողմից ապահովված լինի, պետութեանը կարող է շատ և շատ օգուտներ տալ. բաւական է յիշել Ցխինվալի յայտնի լինելը մի փոխոյն խնձորի արտադրութեամբ (մի կողմ թողնելով՝ տանձի, խաղողի, գինու և այլ բերքերը). տեղիս խնձորը իր տեսակով կարող է մրցել ոչ միայն Ախալցխայի, այլ և Եալտայի խնձորի տեսակների հետ՝ հոտի, համի ու քաղցրութեան կողմից. այդ խնձորից տարեկան արտահանվում է Ռուսաստանի և մինչև անգամ արտասահմանի զանազան քաղաքներ մօտ 90,000 բուբլու։

Ուրեմն ցանկալի էր օր առաջ գործն սկսել՝ գցելով գոնէ հիմքը. հակառակ դէպքում գարնանը գետը կը վարարի և յետոյ ամիսներով պէտք է սպասել Ջրի նուազելուն. դէ՛հ, որքան շուտ, այնքան լաւ։

Յովհ. Դաւթեանց

—

Ղշլաղ, 14 դեկտեմբերի

Ձմեռը դեռ չը սկսած մեզանում՝ սկսել է հարսանիքների ուրախ սեզօնը։ Առատ տարին իր հետ բերեց գիւղական տխուր աշխարհին ուրախութեան հանդէսների անվերջ շարան։ Ժամանակաւոր կուշտ գիւղացին շտապում է ամուսնացնել իր հասած տղին, աւելացնելով մի աշխատաւոր ձեռք իր մանր տնտեսութեան մէջ։

Հարսանիքը հայ գիւղի տնտեսական կեանքի բարօրարարն է։

Համարեա ամեն օր գիւղի զանազան անկիւններում լսվում է զուռնայի և դհոլի ձայնը։ Բեղարած գիւղացին ձմեռվայ ազատ ամիսները կանցկացնի ուրախութեան մէջ։ Այդ էլ նրա համար հոգեկան մեծ բաւականութիւն է։

Մեր գիւղերում հարսանիքի հանդէսներն ունեն մի քանի ուրոյն գծեր և համեստ ընաւորութիւն։ Խմիչքների չափաւոր դրծածութիւն, «սկանդալների» բացակայութիւն, որը այնքան առատ է Շիրակում և հայկական այլ շրջաններում։

Սովորաբար ճաշկերոյթը սկսվում և վերջանում է մի քանի ընտանեկան կենացներով։ Հարսանիքները այնքան էլ մեծ ծախսեր չեն պահանջում։ Դա կախված է հարսանքատէրերի խնայողութեան ասպիճանից։ Եթէ կայ գիւղացու համար չափազանց զգալի մի ծախս, դա «պակադրամը» և թոյլատրութեան իրաւունքն է։ Ծխատէր քահանան ստանում է 5—7 ր., գործակալը 5—6 ր., գիւղացին անխօս վճարում է այդ «հոգևոր-հարկերը», վախենալով նրանց անվերջ սպառնալիքներից և անէծքներից։ Բազմաթիւ տգեղ դէպքեր են պատահում մանաւանդ «պակադրամ» վճարելու։ Ցանկալի է, որ հոգևոր կառավարութիւնը որոշ նօրմա մտցնէր և այդպիսի

սով ազատէր գիւղացիներին «հոգևոր հայրերի» բացարձակ շահագործութիւններից։

Տեղական հարստանիքի հանդէսները, շնորհիւ պարսկական ազդեցութեան, ընդունել են մի քանի տեղ սովորութիւններ։ Բարեկամական փոխադարձ սէրը տեղի է տուել մանր, փողային գծուծ հաշիւներին։ Հարսանքատէրը ուրախութեան է հրաւիրում իր բարեկամներից միմիայն նրանց, որոնք անպատճառ կը վճարեն «խալաթ» կոչվող պարտադիր տուրքը։ Բայց ցաւալին այն է, որ «խալաթ» կոչված բանի նուէրը 1 ռուբլուց չէ անցնում։ Վայ նրան, ով ոտնատակ կը տայ վերոյիշեալ սովորութիւնը. այդպիսին ուրախութեան մէջ մասնակից չէ կարող լինել։ Պէտք է խոստովանած, որ հարսանքատէրը «խալաթ» է պահանջում նրանից, ումը որ ինքը տուել է։ Տեղ սովորութիւն, որը չափազանց վերաւորիչ է բարեկամական փոխադարձ սիրոյն։ Եղել են մարդիկ, որոնք փորձել են վերջ դնել «խալաթին», բայց նրանք ենթարկվել են խիստ հալածանքի։

Մեզանում վաղաժամ ամուսնութիւն համարեա չէ պատահում։ Զինուորագրութիւնը տարիքի որոշ նօրմա է մացրել ամուսնացող երիտասարդների մէջ։ Սովորաբար փեսացուն լինում է 24—25 տ., իսկ հարսնացուն՝ 17—20 տարեկան։

Մեզանում «բժշկի վկայութիւն» բոլորովին չէ պահանջվում։ Դրա համար էլ նոր զոյգի ամուսնական կեանքում շատ անգամ առաջ են գալիս վարակիչ հիւանդութիւններ։

«Բժշկական քննութիւնը», մեր գիտակից հոգևորականութեան համար, տեսականապէս անվիճելի ճշմարտութիւն է, իսկ իրականութեան մէջ բացի «առատ պակաղբաժից և հոգևոր հարկերից» ուրիշ ոչ մի պահանջ չունեն ամուսնացող զոյգից։

Մ. Ղազարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽԱՐԿՈՎԻՑ

— 4 դեկտեմբերի

Նոյեմ. 28-ին տեղիս լեռնական համերգի դահլիճում, մեր հայոց ուսումնարանի և աղօթատան հոգաբարձութիւնը, հայ ուսանողների մասնակցութեամբ, կազմեց հայկական երաժշտական ձայնաւոր պարերեկոյթ, յօգուտ հայոց ուսումնարանի։ Համերգի դահլիճը զարդարված էր ծաղկէ շղթաներով, զանազան գոյնի ժապաւէններով և լուսաւորված գոյնզգոյն էլեքտրական ճրագներով։ Երեկոյթին, բացի հրաւիրված դերասանների խմբից, որը դրեց ռուսերէն լեզուով կատակերգութիւն՝ «Պէտք է օգտվել կեանքից» մի գործ., և սիրողներից, մասնակցում էր և ուսանողական քառաձայն խումբը, որը երգեց մի քանի հայ ժողովրդական երգեր, ղեկավարութեամբ ուսանող Գարախանեանի։ Ամեն մի հայկական երգից յետոյ ոգևորված հասարակութիւնը պատասխանում էր բուռն ծափահարութիւններով։ Բացի Խարկովի հայերից, որ բոլորն էլ հաւաքվել էին այդ օրը համերգի դահլիճը, եկել էին ռուսներ և այլ ազգեր՝ լսելու ուսանողական քառաձայն խմբին և տեսնելու հայկական պարերը, որ պարեցին բեմի վրա ուսանողները և ուսանողուհիները։ Դժբաղդաբար պարողները հայկական զգեստով չէին, որ աւելի շքեղութիւն և փայլ կը տար երեկոյթին։ Ընդհանրապէս երեկոյթը աջող անցաւ. դահլիճը լիքն էր հանդիսականներով, որոնք գոհ սրտով հեռացան, ցանկութիւն յայտնելով որ այդպիսի երեկոյթներ շուտ-շուտ կազմվեին։ Պէտք է նկատել, որ Ռուսաստանի համալսարանական քաղաքներում, որտեղ խմբված են մեր հայ ուսանողները և որտեղ կան հայ գաղութներ, հայկական երեկոյթներ կազմելը, որտեղ հնարաւորութիւն կայ ռուս և այլ ազգերին մօտիկ ծանօթացնել մեր հայ կեանքի անցեալի ու ներկայի հետ, նիւթական օգուտից զատ՝ ունի և իր կուլտուրական մեծ նշանակութիւնը։ Ուստի և արժէ, որ մեր ուսանող երիտասարդութիւնն այդ հանգամանքի վրա աւելի լուրջ ուշադրութիւն դարձնէ, ցոյց տալով ռուս ժողովրդին, որ հայն էլ նոյնպէս մտածել գիտէ և նոյնպէս ձգտում ունի դէպի ազատ և խաղաղ զարգացումը։

Մի ուրախալի երևոյթ, որ մեր տխուր կեանքի մէջ արժանի է ուշադրութեան։ Ահա երկրորդ տարին է, ինչ հոգաբարձութիւնը երեկոյթներ է կազմում հայոց ուսումնարանի օգտին և ամեն անգամ մեր կաթոլիկ հայ եղբայրները, որ մեր գաղութի փոքրամասնութիւնն են կազմում, սիրով՝ իրանց նիւթական օժանդակութիւնն են ցոյց տալիս մեր եկեղեցական ուսումնարանին։ Շատ ցանկալի կը լինէր, որ նրանք էլ աւելի մօտիկ կանգնէին մեր ուսումնարանի գործերին, որպէսզի միատեղ կարողանայինք պաշտպանել մի հիմնարկութիւն, որի գոյութիւնը կապված է մեր մայրենի լեզուի բարգաւաճումը։ Մեր հայ կեանքի մէջ ուսումնարանը միակ մտաւոր-կրթական և բարոյական աղբիւրն է, որտեղ դեռ հընչում է մայրենի լեզուն և բարբառը։ Ռուսաստանի խորքերում, որտեղ հայերը թւով քիչ են, իսկ լեզուն համարեա թէ հնչված է, այդ ուսումնարանը և եկեղեցին պիտի աւելի բարձր լինեն դրված, որ կարողանան պաշտպանել հայկական լեզուն, և այդ պատճառով էլ հրաւիրում ենք մեր գաղութի լուրջ ուշադրութիւնը այդ երկու պատկառելի հիմնարկութիւններին, վրա այլապէս մենք հայերս, հեռու լինելով մեր մայրենի հողից, շատ շուտով կուլ կը գնանք տիրապետող լեզուին և սովորութիւններին։

Մի երկու խօսք էլ մեր քառաձայն խմբի մասին։ Ահա երկրորդ կիրակին է, որ մեր աղօթատանը երգում է կամաւոր հայ ուսանողներից և ուսանողուհիներից կազմված երգեցիկ քառաձայն խումբը։ Այսպիսի քառաձայն խումբ մեր աղօթատունը ունեցել է մի քանի տարի որանից առաջ, սակայն ժողովրդի և ուսանողների անտարբերութեան պատճառով նա չէ կարողացել պաշտպանել իր գոյութիւնը։ Այժմ երբ խումբը նորից կազմված է և երգում է, հարկաւոր է ժողովրդին և հոգաբարձութեանը այդ մասին առանձին ուշադրութիւն դարձնել, որ նա լինի մշտական և չը ցրվի, որովհետև նօտագրված եկեղեցական երգեցողութիւնը մեր հայ ժողովրդի մէջ վաղուց է հոգեկան բարձր պահանջ դառել։

Ուսանող բժ. Յովհ. Ադամեան

Ն. Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆ

— Ամսիս 16-ին Թիֆլիսում վախճանվեց շուշեցի և յայտնի ցիվիլիստ-իրաւագէտ Նիկոլայ Անդրէեվիչ Քալանթարեան, 65 տարեկան հասակում։

Հանգուցեալը իր ուսումն աւարտելուց յետոյ նշանակվեց դատաստանական քննիչ կարևոր գործերի հէնց դատաստանական ըէֆօրմները Կովկաս մտցնելու օրերում։ Մի քանի ժամանակից յետոյ նա նշանակվեց Երևանի նահանգական դատարանի անդամ, որպիսի պաշտօնի մէջ մնաց մինչև 1882 թիւը, երբ, հրաժարական տալով, մասնաւոր երդուեալ-հաւատարմատարների ընտանիքի մէջ և հաստատվեց Թիֆլիսում։

Այդ օրից մինչև իր վախճանը նա պարապեց փաստաբանութեամբ և ձեռք բերեց փորձված ու հմուտ իրաւագէտի համբաւ, և նրա առաջ բացվեց լայն պրակտիկա։ Բոլոր կարևոր և դժուարակնճիռ իրաւագիտական ու քաղաքացիական իրաւունքին պատկանող հարցերի մէջ դիմում էին թէ անհատներ և թէ հասարակական հաստատութիւններ նրա խորհրդին։ Նա վայելում էր մեծ հեղինակութիւն իր ընկեր փաստաբանների շրջանում, և իրաւագէտների ընտանիքը յանձին նրա կորցրեց արդարև մի աչքի ընկնող այժ։ Երկար տարիներ նա եղել է և Ներսիսեան դպրոցի, Շուշու թեմական դպրոցի, էջմիածնի կալուածական և այլ գործերի վարիչն ու խորհրդականը։

Եւ, անշուշտ, նրա մահը շատ տեղերում անկեղծ վիշտ կը պատճառէ։ Հ. Ա.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

— Դումայի 31-դ նիստը բացվում է ժամը 11 և 22 րոպէին։ Նախագահում է իշխան Վօլկօնսկին։

Շարունակվում է Աստրախանկայա փողոցում պատահած պայթումի մասին ներկայացված հարցապնդումի քննութիւնը։

Բուլատը մատնանշում է, որ աջակողմեանները և կենտրօնը, որոնք գտնում են հարցապնդումը չը հիմնաւորված, անգամ անբարեխիղճ, իրանք ոչ մի ապացոյց չը բերին (աջից ծիծաղ. ձայներ՝ «դուք ապացուցէք»)։ Հռետորը գանում է, որ Դումայի մեծամասնութիւնը կամենում է քննեցնել հարցապնդումը և ամբաստանել ամբողջ գործը (ձայներ աջից՝ «փաստեր տուէք»)։ Հռետորը շարունակում է. «Դուք պահանջում էք փաստեր, բայց ահա մենք հարցապնդում ենք ներկայացնում, իսկ ձեր և կառավարութեան գործն է պարզաբանել այդ հարցը։ (Ձայներ աջից՝ «իսկ ձեր է անօրինաչափութիւնը»)։ Բուլատը պատասխանում է. «Իսկ կեղծ անցագրերը. դա օրինաչափութիւն է։ Իսկ երկու բնակարանները մի թաղամասում միևնոյն անունդա օրինաչափութիւն է՝ միթէ։ Իսկ աքսորական մարդկանց ազատելը խուզարկու բաժանմունքի պետի կարգադրութեամբ նոյնպէս օրինաչափութիւն է»։ Կանգ առնելով յետոյ վերջին մի շարք տարիների վրա, հռետորը մատնանշում է, որ յունվարի 8-ից առաջ միշտ էլ պահնորդական բաժանմունքը զբաղվել է պրովօկացիայով Պետերբուրգի ուժեղացրած դրութիւնը երկարեցնելու նպատակով, իսկ կառավարութիւնը և Դումայի մեծամասնութիւնը կաքաւի նման թագցնում են իրանց գլուխները, չը ցանկանալով ցոյց տալ ժողովրդին ճշմարտութիւնը (ծափահարութիւն ձախից)։

Բուէարկութեամբ 145 ձայնով ընդդէմ 92-ի որոշվում է թոյլ տալ խօսել միայն կուսակցական հետևեալ ներկայացուցիչներին.—իշխան Շերվաշիձէին, Տիմօշկինին, Ռօդիչևին, Սապօնովին, Զիսէիձէին և Գուչկովին։

Իշխան Շերվաշիձէն իբրև թնդանօթաձիգ յայտնում է, որ մամուլում զետեղված լուսանկարները պարզեցին նրա առաջ պայթումի ամբողջ պատկերը. նրա համոզմունքով պայթումը տեղի է ունեցել յատակի մակերևոյթի վրա և հետևանք է դժբաղդ դէպքի, որի համաձայն պայթուցիկ նիւթը անսպասելի կերպով ընկել է այն տեղանից, որի մօտ նստած է եղել գենդարմ Կարպովը։

Կոմս Բօբրինսկի 2-դը ասում է, որ արտասահմանեան լրագիրների այսօրվայ համարներում երևացին հեղինակաւոր Բուրցեվի տեղեկութիւնները, թէ պայթումը՝ ոչ թէ պատահական է, այլ Պետրովի առաջուց մտածած տերրորիստական ակտ է։

Տիմօշկինը Շերվաշիձէի վերջին խօսքերից հետևցնում է, որ իշխանը միանգամայն հակացողութիւն չունի թնդանօթաձգութեան գործի մասին (ուժեղ ծիծաղ, ծափահարութիւն աջակողմեանների և ձախակողմեանների տեղատներում)։ Նրա կարծիքով պայթումի ամբողջ գործը վկայում է դժոխային մեքենայի գործադրութեան մասին։ Վերջում ասում է, թէ հարցապնդումը անմիտ բան է և պէտք է մերժել։ (Ծափ. աջից)։

Ռօդիչևը ներկայ հարցապնդումը համարում է չափազանց բարդացած՝ մանաւանդ ոչ և զեկուցանողի խեղաթիւրած տասնների պատճառով։ Ցիշելով Տուրգենևի խօսքերը, հռետորը կարծում է, որ ամենալաւագոյն առօրեայ կեանքի օրէնքն է՝ յանդիմանել ուրիշներին այն պակասութեան համար, որի մէջ դուք ինքներդ էք (ձայներ աջից՝ «վայրահաչութիւն է»)։ Թէ դուք հոգով ոգևորուած էք, հաւատացնում էք ուրիշներին, թէ նրանք նոյնպէս Արեւմուտքի և սոցիալիզմի սպասաւորներ են (ձայներ աջից և կենտրօնից՝ «նաև ջհուդների»)։ Ռօդիչևը հաստատում է «և հրէաների»։ Այնուհետև հռետորը յայտնում է, որ այդ անկողմնապահ ցիտատով նա սահմանափակում է իր պատասխանը պարոններ բարեխիղճ մեղադրողներին (ձայն աջից՝ «շունը հաչում է, քամին ոտնում է»)։ «Կառավարութիւնը,—ասում է Ռօդիչևը,—Աղէֆի գործի առիթով էլ բացատրեց աւելի շատ, քան նա կարող էր տալ. նա բացատրեց, որ ճշմարտութեան վրա քաղաքական դատարանում լոյս չի սփռվի։ Թէ մենք մեր հարցապնդումը չը ներկայացնէինք, ժամանակը չէր ունենայ այն մի քանի օրերը, որոնց ընթացքում նա կարող էր ազատորէն քննել այդ գործը։ Այժմ նա արդէն լուութեան է ժամանված։ Ճշմարտութիւնը մենք երբէք չենք իմանայ։ Մենք ներկայ հարցապնդումը ներկայացրինք ճշմարտութիւնը երևան հանելու նպատակով, իշխանութեան իրական պատասխանատուութիւնը պարզելու համար, իշխանութեան, որ գործում է չափազանց անպատասխանատու, չափազանց անսահման։ Եւ ես այս ամբիոնը բարձրացայ պաշտպանելու հարցապնդումը լի համոզմունքով՝ թէ ես կատարում եմ պարտականութիւն ճշմարտութեան առաջ, հայրենիքի առաջ...» (ծափ. ձախից)։

Ժամը 1-ին յայտարարվում է դադար։

Նիստը վերսկսվում է ժամը 2 և 7 րոպէին։ Նախագահն է Շիպլովսկի։

Ռօդիչևը, շարունակելով իր ճառը, կարծում է, որ ամեն մի երկրում իշխանութիւնը, որ բարեխղճօրէն ցանկանում է հաշիւ տալ և յենվել իր ժօրալ հեղինակութեան վրա, երբէք ուժի գործերից յետոյ, ինչպիսիք են Աղէֆի, Դարտինդի և այժմեան գործերը, պէտք է ծարաւի լինէր տալ բացատրութիւններ, պաշտպանել իշխանութեան ժօրալ հեղինակութիւնը։ «Մեզանից փաստեր են խնդրում, բայց մենք պարտական չենք այդ փաստերը տալ. նընդանց պէտք է հաղորդէ բարեխիղճ կառավարութիւնը, որ չէ կանգնում լուութեան ուղու վրա»։ Ռօդիչևի կարծիքով, կառավարութիւնը, որ հոգում է իշխանութեան մօրալ հեղինակութեան մասին, պէտք է դուռմայական ամբիոն ելներ և, գիտակցելով իր սխալը, հրաժարվեր իր իշխանութիւնից։ (Ծիծաղ աջից, ծափ. ձախից)։ Ապա հռետորը խօսում է այժմեան սիստեմի մասին։ Կանգ առնելով Աղէֆի և Դարտինդի գործի վրա, հռետորը մատնանշում է, որ այժմեան սիստեմը ճիշդ այն սիստեմն է, որ պիսին խոստացաւ ներքին գործերի մինիստրը աղէֆեան հարցապնդումի մէջ։ «Այս ամբիոնից,—ասում է հռետորը,—հերքեցին պրովօկացիայի գոյութիւնը, բայց դա միայն հասարակութեան համար էր. իսկապէս մեզ մօտ պրովօկացիան պաշտօներ և շքանշաններ է տալիս» (ծափ. ձախակողմում)։ Առարկելով Բոբրինսկի 2-դին, հռետորը կարդում է «Matin»-ի յօդուածը, որը հետևեալ խորագիրն ունի. «Ինչի՞ համար մահացաւ պահնորդական բաժանմունքի կառավարիչը և Պետերբուրգի գաղտնիքի բանալին»։ Այս յօդուածից Ռօդիչևը տեսնում է, թէ ինչ տեսակով Վօսկրէսէնսկին մասնակից դարձաւ պրովօկացիայի արհեստին։

Ժամը 2 և 30 րոպէին նախագահը նախազգուշացնում է նրան, որ մնում է կրկին հինգ րոպէ։ Ռօդիչևը խնդրում է Դումայից իր տրամադրութեան տակ դնել մի ժամ ևս հարցապնդումը լուսաբանելու համար։

Բուէարկութեամբ Ռօդիչևի խնդիրքը յարգվում է։

Ռօդիչևը շարունակում է «Matin» լրագրով թէև Բուրցեվի պատմածը Պետրովի մասին և գալիս է այն եզրակացութեան, որ Կարպովի համար պատրաստված թակարդը, եթէ միայն դա յիրաւի թակարդ էր, ստեղծում է ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ տիրող սիստեմը, որ ղեկավարվում է հին կանոնով, որ բացի պահնորդական բաժանմունքի պետից անհրաժեշտ է ունենալ դարձեալ որևէ մեկին յեղափոխականի պաշտօնով։ Հռետորի կարծիքով օբեկտիվ փաստերը վկայում են, որ գենդարմ Կարպովը բնաւ թեթեամիտ չէ եղել։ Բանաձևելով իր ճառը, Ռօդիչևը խնդրում է գնահատել քննվող դէպքը հանուր ռուսական պետական կեանքի տեսակէտից. «Ազէֆի, Դարտինդի և Կարպովի գործերի պատճառով ամբողջ Ռուսաստանը վարձատրվում է իրաւական կարգ ու կանոնի բացակայութեամբ, զինուորական դատարաններով, էկզէկուցիաներով, ժամանակի լուութեամբ, նրանով, որ մեր ազատութիւնը թոյլ են տալիս ղեկավարել միևնոյն գաղտնի գործակալները... Մենք արագութեամբ դէպի անկումն ենք գնում, պարոններ, և այդ բօլէին նոյնիսկ հարկաւոր են գտնում գրգռել ազգային կրքերը... Ազէֆի գործի առիթով,—վերջացնում է հռետորը,—աջակողմեանները պաշտպանեցին մեր հարցապնդումը ոչ թէ իրանց խղճի թելադրութեամբ, այլ զուտ գործնական տեսակէտներով. որովհետև հարցապնդում ներկայացրել էին սոցիալիստ-յեղափոխականները, աջակողմեանները վճռեցին պաշտպանել կառավարութեանը։ Այժմ հարցը այլ կերպ է դրված. հարցապնդումը ներկայացրել են կադէտները և դուք (դիմում է կենտրօնին) պէտք է վճռէք—կամենում էք, արդեօք, պաշտպանել նրանց» (Ռօդիչևը մատնացոյց է անում աջակողմեանների վրա. ծափ. ձախից)։ (Հ. Գ.)

(Կը շարունակվի)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՇՈՒՐՋԸ

— Պետական Խորհրդի դեկտեմբերի 4-ի նիստում լսվել է զեկուցում, թէ ինչ կարգով պիտի հաստատվեն անշարժ կայքերի առուծքը Կարսի և Բաթումի շրջաններում։

Իշխան Էրիստօվը (նա ընտրվել է անդամ այս տարի Ռուսաստանի ազնուականների կողմից) առաջարկեց մի բանաձև՝ որից յետոյ միայն անցնել ընթերցումը յօդուած-յօդուած։ Բանաձևում ցանկութիւն է յայտնված, որ շուտով փոփոխվեն քաղաքից դուրս գտնվող հողերի մասին օրէնքները՝ երկրի անտեսական կանոնաւոր զարգացման շահերի տեսակէտից, և յոյս է յայտնվում, որ կառավարութիւնը կաճապարեցնէ համապատասխան օրինագծի մշակումը, ևս առաւել որ աւել քան 30-ամեայ տիրապետութիւնը յիշեալ երկիրների վրա անշուշտ հաւաքել է բաւականաչափ նիւթեր դրա համար։

Պետական Խորհուրդը ընդունեց իշխանի բանաձևը, ապա հաւանութիւն տուաւ ոչ Դումայից անցած օրինագծի խմբագրութեան, այլ իր յանձնաժողովի մշակածին։ Ուստի օրինագիծը պիտի տրվի Դումայի և Խորհրդի կողմից ընտրված հաշտեցուցիչ մասնաժողովին քննութեան։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

— Դեկտեմբերի 16-ին զինուորա-նահանգական դատարանում քննվեց գաղտնի ոստիկանութեան գործակալ Արգար Սարգսեանի սպանութեան գործը։

Մեղադրեալների նստարանները բռնել են Միրօտաձէ, Շանվերդեան, Յակոբեան, Բէգիէվ, Պետրոսեան և Տուրաբեան, բոլորն էլ երիտասարդներ են 19, 20 և 21 տարեկան։ Ամբաստանեալները հսկողութեան տակ են և շղթայված։

Վկաներ կանչված են 80-ից աւելի՝ մարդ թէ մեղադրող և թէ պաշտպանող կողմերից։

Գործը, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, հետևեալն է։ Այս տարվայ սեպտեմբերի 18-ին, ցերեկվայ ժամը 3-ի մօտերը, յիշեալ Արգար Սարգսեանը իր ընկեր Լեոն Եղիազարեանի հետ անցնում էր Երևանեան հրապարակից դէպի ներքև՝ Արմենակի բազարով։ Երբ նրանք հասասարվեցին Զաբարօվի գորգերի խանութին, յետեից լսվեցին կրակելու ձայներ։ Արգար Սարգսեանը սպանվեց և հէնց այդտեղ էլ ընկաւ մայթի վրա, իսկ Եղիազարեանը, չը նայած իր ստացած վերքերին, կարողացաւ վազել և թաքնվել կօնդիտերի խանութում։ Ցարձակվողները մի քանի հոգի էին, որոնցից Եղիազարեան լաւ ճանաչեց երկուսին՝ Իվան Բէգիեվին և Արշակ Տուրաբեանին։

Դատարանում մեղադրվողներից ոչ ոք իրան մեղաւոր չընդունեց։

Պաշտպանող կողմի խնդիրքով դատարանը որոշեց կանչել կրկին ութ նոր վկաների։

Այնուհետև ձեռնարկվեց վկաների երդմանը։ Վկաների թւում են պրիստաւներ, թաղական վերատեսիչներ և խանութպաններ։

Գործը, հաւանօրէն, կը տևի երեք օր։

Պաշտպանները են երդ.-հաւատարմատարներ Սամսարեվսկի, Կանկ, Զափարիձէ, Տէր-Մինասեան, Տէր Յակոբեան և Շանվերդեան։

—

Այսօր Գանձակում քննվում է նահանգական դատարանում մի մեծադոյզ գործ։ Մեղադրվում են Մամէդ Իսմայիլ-օղլին և Իրզա-բէկ Ալի Իրզա-բէկով նրա մէջ, որ Թուրքական յեղափոխական «Դիֆայի» կազմակերպութեան վճռով սպանեցին Մուղանլի գիւղում կալուածատէր Մամիշ-բէկ Սաֆար-Ալի-բէգովին 1907 թ. ապրիլի 18-ին։

Այս գործը երեք անգամ նշանակվեց Շուշում և ամեն անգամ յետաձգվեց, իսկ այժմ պաշտպանող կողմի խնդրանօք նշանակվում է չորրորդ անգամ Գանձակում, ուր և փոխադրված են մեղադրվողները Շուշու բանտից։

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— ✦ Մեզ հաղորդում են, որ Կովկ. Հ. Բ. Ընկ. ընդհանուր ժողովը նշանակված է կիրակի, ամսիս 20-ին, ցերեկվայ ժ. 11-ին Ընկերութեան դահլիճում, որտեղ քննվելու և հաստատվելու են Ընկ. կենտրօնի և ճիւղերի 1910 թ. նախահաշիւները. զեկուցվելու է Ա. Պողոսեանի նուիրատուութեան գումարի մասին և առաջարկվելու է Ա. Պողոսեանին ընտրել Ընկ. պատուաւոր անդամ։ Ցանկալի էր, որ Ընկ. անդամները հետաքրքրվէին և իրանց ներկայութեամբ հնարաւորութիւն տային այդ ժողովը կայանալու։

✦ Չորեքշաբթի, ամսիս 23-ին («Աղբիւրի» յօբելեանի տարեդարձին), երեկոյեան Գրական-Գեղագիտական սալօնում կը կայանայ գրական-երաժշտական երեկոյթ նուիրված Շիլլերի ծննդեան 150-ամեակին։ Այդ օրը լոյս կը տեսնի և «Աղբիւրի» շիլլերեան համարը։ Երեկոյթին, որին հրաւիրվում են գրականութեան, մամուլի և արուեստի ներկայացուցիչներն իրանց ընտանիքներով, նոյնպէս «Աղբիւրի» և «Տարազի» աշխատակիցները և բաժանորդները, Տիգրան Նազարեան կը բացատրէ ամենքին զբաղեցնող մի մեծ հանելուկ, որի վճռողին 1907 թւին առաջարկել էր 1000 ր. գրքեր և պատկերներ և մինչև օրս ոչ ոք չը կարողացաւ վճռել։ Ցոյց կը տրվեն նոյնպէս օդաչուների մօդելներ (Ցեպպելին, Բլերիօ և այլն) ու 5000 բաժանորդ «Աղբիւր»-«Տարազի» №№-ի մէջ վիճակ կը գցվեն 500 շատ շքեղ և արժէքաւոր առարկաներ։

✦ Վաղը, երեկոյեան ժամը 8-ին, Կայսերական Ռուսաց Աշխարհագրական Ընկերութեան Կովկասեան բաժանմունքի շինութեան մէջ (Մօսկօվսկայա, 3) տեղի կունենայ անդամների ընդհանուր ժողովը, ուր բաժանմունքի իսկական անդամներ Հ. Առաքելեան և Կ. Պօղոսէրսկին կը կարդան դասախօսութիւններ՝ առաջինը կրակաղաղների մասին, երկրորդը՝ Կովկասեան լեռնաշղթայի հարաւային լանջի սառցաբանների մասին։

✦ Երկու օր միմեանց վրա՝ երեքշաբթի և չորեքշաբթի, դեկտ. 15-ին և 16-ին, Կովկ. Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում տեղի ունեցին աղմկալի նիստեր՝ նուիրված անասունների ժանտախտի հարցերին։ Ե. Զունկովսկին, Ն. Տարատինով և Ա. Քալանթար կարդացին զեկուցումներ շօշափված գործի զանազան խնդիրների մասին։ Ժողովը երկար վիճաբանութիւններից յետոյ որոշեց շարունակել այն գործունէութիւնը, որ տեղի ունի արդէն երկրի մէջ, տալով նրան աւելի ընդարձակ կազմակերպութիւն։

✦ Վերջերս Թիֆլիսում կազմակերպվել է նաւթարդիւնաբերողների անդրկովկասեան ընկերութիւն 400,000 ռուբլի հիմնական դրամագլխով։ Այս օրերս ընտրվել է ընկերութեան վարչութիւն, որ բաղկացած է հետևեալ անձերից. Մեսրոպ Արզումանեան, Արտաշէս Էնֆիաձեան, Գասպար Շահգելդեան և Նիկողայոս Աբրահամեան։

✦ Հրէական «Unser Leben» լրագիրը գրում է, որ Լ. Ն. Տօլստոյը Սմօրգօնի ռաբբի Գօրդօնի հետ աշխատում է ներկայումս Թալմուտը ռուսերէն թարգմանելու աշխատանքով։ Թարգմանութիւնը շուտով լոյս է տեսնելու առանձին գրքոյկով։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է Սղնախի գաւառապետին հանգանակութիւն բանալ Սղնախ քաղաքում արական պրօգիմնազիա բանալու համար այն պայմանով, որ այդ հանգանակութիւնը վերաբերի թէլաւում բացվելիք պրօգիմնազիային, որը միևնոյն ժամանակ կը ծառայէ Սղնախի և գաւառի աղջկանակութեան կրթական շահերին։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է հրէայ թատերասէրներին դեկտ. 22-ին կազմել Զուբալովեան ժողովրդական տանը հրէական ներկայացում Սուրամի հրկիզեալների օգտին։

✦ Վաղը, Թիֆլիսի հասարակական կլուբում, Ի. Ա. Ակունեան (Միքայէլեան արհեստաւորաց դպրոցի վերատեսուչ) կը կարդայ բեֆերատ պրօֆէսիոնալ տարրական կրթութեան մասին արտասահմանում և մեզ մօտ։ Բեֆերատի ընթերցումից յետոյ տեղի կունենայ զրոյց, իսկ յետոյ դրական-երաժշտական բաժին, որին կը մասնակցին տ. Միխայլովսկայա և Սօլօվեան։

✦ Դեկտեմբերի 16-ին կայացաւ քաղաքային դումայի ձայնաւորների մասնաւոր խորհրդակցութիւնը քաղաքային վարչութեան մի անդամի պաշտօնի համար թեկնածու մատնանշելու։ Բացի Կօկչայեանից, թեկնածուներ առաջարկվեցին Յովսէփ Խունոնց և Զափարիձէ և երդ.-հաւատարմատար Միքայել Աթաբէկեան։

✦ Դեկտեմբերի 16-ին տեղի ունեցաւ ճոմարդ քաղաքային փողոցային լուսաւորութիւնը կապալով տալու համար։ Ամեն մի լամպերը տրվեց կապալով տարին 12 ր. 95 կոպէկով։ Երբ ինքը քաղաքային վարչութիւնն էր տնտեսարի կերպով տանում յիշեալ գործը, ամեն մի լամպերը նրան նստում էր 20 ռուբլի տարեկան։

✦ Թոքախտի դէմ մաքառող Կովկասեան Ընկերութեան վարչութիւնը վճռել է Մօսկվայից հրաւիրել բժիշկ Բլումենտալին՝ կազ-

մելու թոքախտի դէմ մաքառման ցուցահանդէս դասախօսութիւններով հանդերձ։ 1903 թ. բժ. Բլիումէնթալ եկաւ Թիֆլիս և Թոքախտի մասին կարդացած իր դասախօսութիւններով մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերեց հասարակութեան մէջ դէպի այդ հիւանդ հարցը և հէնց այն ժամանակ էլ միտք յղացաւ առաջին անգամ հիմնել «Թոքախտի դէմ կուռող Կովկասեան Ընկերութիւն»։ Ներկայումս բժիշկ Բլիումէնթալը հռանդուն մասնակցութիւն է ցոյց տալիս Մոսկվայում բացվելիք ցուցահանդէսի գործերին, որ տեւելու է դեկտ. 20-ից մինչև յունվարի 20-ը։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետին է ներկայացել վրացի յայտնի բանաստեղծ Վաժա-Պշավելին և խնդրել է իրան նշանակել հաշտարար միջնորդի պաշտօնով Թիօնէթի գաւառի լեռնային մասի, Դուշէթի և Խէվսուրէթի, որի տեղը նրան շատ լաւ ծանօթ է երեխայութիւնից։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

✦ Ինչպէս յայտնի է, մինչև վերջին ժամանակներս Վենետիկի ս. Ղազարի Մխիթարեան վանքը Վատիկանի ազդեցութիւնից գրեթէ բոլորովին զերծ էր և, այդպիսով, կարողացել էր ազգային ոգու և պահանջների համեմատ ընթանալ։ Բայց նոյն Մխիթարեան միաբանութեան վերջին ընդհանուր ժողովը, որ գումարվեց այս տարվայ օգոստոս և սեպտ. ամիսների ընթացքում, որոշել է յիշեալ վանքը, սրա ժառանգաւորութեանը յանձնված կալուածներն ու ուսումնարանները, հարստութիւններն ու դանձերը ամբողջութեամբ յանձնել Վատիկանի հսկողութեանը։

✦ Խարբերդում սկսել է հրատարակվել «Եփրատ» անունով մի ամսաթերթ՝ ազգային, գրական, գիտական և քաղաքական բովանդակութեամբ։ Հանդէսի խմբագիր-հրատարակիչն է պրոֆ. Սողիկեան։

✦ Կ. Պոլսում նոր լոյս տեսած թերթերէն մի թերթ, «Իթիլաֆ», Աղանայից նոյեմ. 30-ից գրված մի թղթակցութիւն է տպել, որի մէջ թղթակիցն յայտնում է, թէ Աղանայի հայոց առաջնորդարանի դիմումին ի պատասխան՝ տեղական վալի Զէմալ-բէյը երկու շէնք է վարձել՝ տարեկան 112 օսմ. ոսկի վարձով և ուսումնարանի վերածել։ Ներկայումս այդ ուսումնարանում աւելի քան 1000 աշակերտներ են սովորում։ Բացի դրանից՝ յիշեալ վալին միջնորդութեամբ՝ կենտ. կառավարութիւնը Աղանայի հայոց ուսումնարաններին նպաստներ է յատկացրել։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

✦ Մոգիլեվ նահանգի գիւղատնտեսական ընկերութիւնը ներկայ դեկտեմբերին կազմակերպում է մի շարք գիւղատնտեսական դասընթացքներ՝ նահանգի զանազան մասերում։ Դասընթացքների ծրագրի մէջ մտել են գիւղատնտեսական ամեն ճիւղերը՝ երկրագործութիւն, բուսաբուծութիւն, անասնապահութիւն, կաթնատնտեսութիւն, մարգային տնտեսութիւն, տնամերաբուծութիւն, առողջապահութիւն և գիւղատնտեսական ու արդիւնաբերական կօոպերացիաների կազմակերպութիւն։ Այդ նպատակով հողագործութեան մինիստրութիւնը ուղարկում է մի շարք դասախօսներ (Ա. Ա. Քալանթար, Ի. Ս. Շուշով և այլք), նմանապէս բաց է թողել զանազան օժանդակիչ առարկաներ և տախտակներ։

Դասախօսութիւնները լինելու են ընդհանուրին մատչելի։ Դասախօսութիւնների ժամանակ ցոյց են տրվելու մոդական լաստերի միջոցով պարզաբանող պատկերներ, կատարվելու են փորձեր և վերջապէս ցոյց են տրվելու գիւղատնտեսական մեքենաներ և գործիքներ։

Զորս կէտերից երկուսում դասախօսութիւնները տեւելու են երեք-երեք օր, երկուսումը՝ երկու-երկու օր։

✦ Մոսկվայից մեզ գրում են. «Այս տարի տարօրինակ ձմեռ է։ Արդէն դեկտեմբեր ամիսն է և այնքան տաք է, որ մարդ ակամայից ուզում է չը հաւատալ այն առասպելները, որ պատմում են Ռուսաստանի ցրտերի մասին։ Զորս-հինգ անգամ է ձիւն եկել և այն էլ չքացել, այնպէս որ մարգիկ կառքերով են սլանում Մոսկվայի մանուածապատ փողոցներով. այս բաւական չէ, դեռ մէկ օր էլ անձրևեց։ Ցրտութեան աստիճանն էլ 9—10° R. ցած իջած չունի»։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Վրաց ներկայացում

Դեկտեմբերի 15-ին, Վրաց Թատրօնում խաղացվեց առաջին անգամ Գլախաշվիլու նոր պիէսը՝ «Ծարաւ», 4 գործ., որը գրաւել էր ստուար հասարակութիւն։

Պիէսը սիմբոլիկական հոգով է գրված և ալեգորիկ բնաւորութիւն է կրում։

Վրացի գիւղաէրերից մէկը, որը միաժամանակ գէներալ է, իր դստեակերտի և գիւղի միջև մի պատ է կանգնեցնում, որի պատճառով գիւղը զրկվում է «կենսատու աբեւի» լոյսից և «կենսապարգև աղբիւրի յորատակ ու առողջաբար» ջրից։

Գիւղատէրը ամուսնացած է մի այրի կնոջ հետ, որը ժառանգել է իր երկու զաւակների հետ այդ գիւղը և երկրորդ անգամ ամուսնանալով յիշեալ գէներալի հետ՝ իր զաւակներով գրաւել է նրա ստորուկը և քահանայների առարկան։

Գիւղացիների ներկայացուցիչները, իրանց գլուխ ունենալով գիւղական քահանային, միջնորդում են կալուածատիրոջ առաջ՝ վերցնել, քանդել պատը, սակայն ամենակոպիտ ձևով անարգվելով՝ մերժում են ստանում և դուրս վտարվում գիւղատիրոջ տնից։

Այրու զաւակները, որոնցից տղան զինուորական օֆիցէր է, իսկ աղջիկը կրթված ու գեղասիրա մի խնամելիգենտ անձն է, մանելով գիւղացիների գրութեան մէջ և նկատելով, որ, շնորհիւ արեւից և առողջաբար ջրից զուրկ լինելուն՝ դողերոցքից և այլևայլ հիւանդութիւններից տառապելով, կոտորվում են ոչխարների նման, անցնում են գեղջուկների կողմը և, անթիւ զոհերից և զրկանքներից յետոյ, քանդում են պատը, կուի ժամանակ զոհելով կալուածատիրոջ խորթ աղջկան ևս։

Պիէսը իր էութեամբ և բովանդութեամբ այնքան էլ հարուստ չէ, թէև բեմական ու դեկորացիաների կողմից ճոխ և, նոյնիսկ կարելի է ասել, հարուստ է։

Պիէսը յղփացված է ծայրայեղ իդէալիզմով, և կան տիպեր, որոնք իրականութեան մէջ միշտ եղել են ուժեղի երկրպագուներ, հանդիսանալով մի-մի փոքրիկ բռնակալներ, սակայն հեղինակը, մեզ համար միանգամայն անհասկանալի պատճառներով, դուրս է բերել նրանց ժողովրդի շահերին նուիրված իդէալիստ տիպեր, որպիսի հանգամանքը հակասում է նրանց դասակարգային շահերին և հեռու է իրականութիւնից։

Շնորհիւ իր հարուստ բեմականութեան և բուրժուա-արիստոկրատիկ իդէալիզմի, Գլախաշվիլու պիէսը կարող է հասարակութեան որոշ խաւերի համար գրաւիչ լինել։ Իւրաքանչիւր գործողութիւնը տևում էր ոչ աւելի քան 15 րոպէ, այն ինչ անտրակտները մօտ մի ժամ էին քաշում։ Դեկորատորները անկենդան և զուրկ էին ոգևորութիւնից։ Ց. Դաս-ևան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պետրոսեանի յիշատակին

(Ընթերցողական նամակ)

Թիֆլիս, 15 դեկտ.

Հանգուցեալ դերասան Պետրոսեանի յիշատակին 1906 թ. հոկտեմբ. 10-ին Գրական-Գեղագիտական Սալօնի հերթական jour fixe-ին մեր տաղանդաւոր նկարիչ Գ. Բաշինջաղեան մասնակցեց իր ստեղծագործութիւնը ուղարկելով մեզ հետևեալ նամակով.

Յարգելի բարեկամ

Գ. Նազարեան

Այս նկարը որոշել եմ յատկացնել դերասան Պետրոսեանի որբերին։ Ուղարկելով այս բանը Ձեզ, խնդրնարաբար խնդրում եմ կարգադրէք այնպէս, որ դրանից փող գոյանայ, և յանձնէք ում կարգն է։

Գ. Բաշինջաղեան

Մենք որոշեցինք «Սևանայ լճի ափին» հիանալի այս պատկերը վիճակ գցել հայերի մէջ այնպէս, որ յիրաւի սրանից «փող գոյանայ», ինչպէս յանձնարարել էր տաղանդաւոր նկարիչը։ Եւ յայտարարեցինք այն ժամանակ հետևեալը.

«Սևանայ լճի ափին» նկարը վիճակ է գցվում հետևեալ պայմանով՝

«1) Ներկայ 1907 թ. հայ պարբերական թերթերի թէ քաղաքիս, թէ կայսրութեան մէջ և թէ արտասահմանում հրատարակվող բաժանորդների համար տոմսակն արժէ 20 կոպէկ, որ կարող են ուղարկել Մամուլի Բիւրօյին կամ թէ ուղղակի այն թերթերի խմբագրութեան, որոնց բաժանորդ են։

«2) Նրանց համար, որոնք բաժանորդ չեն հայ պարբերական ոչ մի թերթի, տոմսակը արժէ 30 կոպ.։

«3) Սահմանափակ չէ տոմսերի թիւը. առայժմ որոշված 5000 հատ. եթէ մինչև Զատիկ սպառվելու լինեն այս տոմսերը, Կրկնաղատակին վիճակ կը գցվի նկարը Դրաժատիկ ընկ. վարչութեան, խմբի և մամուլի ներկայութեամբ։

«4) «Սևանայ լճի ափին» նկար տանողը եթէ կամենայ՝ կարող է այս պատկերի փոխարէն 300 ր. դրամով ստանալ»։

Այս հրաւէրն այն ժամանակ զանազան ազէանների, պատահարների պատճառով մնաց անհետևանք, և հարիւր տասը հոգի արձագանք տուին։

Նկատի ունենալով, որ երբէք հայի գլխից չէ պակասելու ազէան ու ցաւը, քանի որ հա սիֆիլիսային իր ապառաժ սիրտն ու միտքը թաղնէ ներկայ ներհման մէջ և չը բռնէ զուարթ ու գիտակից վերածնման ուղին, այսու վերջին անգամ հրաւիրում ենք հայ թերթերի բաժանորդ գրվողներին, որ նրանք իրանց բաժանորդագրի հետ ուղարկեն իրանց լրագրի խմբագրութեան 20 կ. Պետրոսեանի յիշատակին «Սևանայ լճի ափին» նկարի վիճակի համար։

Խմբագրութիւններն իրանց գումարած դրամները պէտք է ուղղակի հասցնեն հանգուցեալ դերասանի որբերին, իսկ բաժանորդների հասցէները Զատկին միանգամից Մամուլի Բիւրօյին և առաջիկայ 1910 թ. Զատիկ շաբթվայ մէջ ուրբաթ, ապրիլի 23-ին։ Սևանայ լճի ափին պատկերը հրապարակով վիճակ կը գցվի Գրական-Գեղագիտական Սալօնում։

Տ. Նազարեան

Հայ թերթերին հրաւիրում ենք տպագրել այս շրջաբերական նամակը։

—

Աստրախան, 7 դեկտեմբերի

Թիֆլիսի Հանգանակիչ Մասնաժողովի հրաւէրի համաձայն, այս տարի ապրիլին Յովհ. Սարգսեանի և Գար. Ալաջալեանի աջակցութեամբ Աստրախանում հանգանակվեց և ուղարկվեց Հանգանակիչ Մասնաժողովին ի նպաստ ադանացիների 1851 ր., որի համար ստացվեց անդորրագիր նոյն Մասնաժողովից, յունիսի 30-ին, № 79։ Բայց որովհետև նուիրատուների ցանկը ցարդ չէ հրատարակված, ուստի և խնդրում եմ ի միամտութիւն նուիրատուների, բարեհաճէք հրատարակել ներկայ ցանկը.

Մխիթար վարդ. 25 ր., Յովհ. Սարգսեան, Եղիս. Աղամջանեան, Ա. Աղամեան, Ե. Սարգսեան 100-ական ր.։ Մ. Սունդուկեան, Յ. Սունդուկեան, Ն. Փարեմուզեան, Յ. Աբգարեան, Յ. Սաեփանեան, Յ. Գոտինցեան, Յ. Զաքարեան, Խ. Սարգսեան, Ի. Դաղաշեան, Ա. Թաւրիզեան, Յ. Եսայեան 50-ական ր.։ Յ. Ֆաբրիկանտեան, Կոստ. Էլդարեան, Լիանոզեան ժառանգները՝ 30-ական ր.։ Ա.Ֆթանդիլեան, Բ. Մելիկեցեան, Մ. Թէլէթեան, Խ. Միրմանեան, Ա. Աւագեան, Ալաճով, Ե. Լիսիցեան, Պ. Բալեան, Յ. Կազրինցեան, Կ. Սօբոլեան, Մ. Հախվերդեան, Զ. Աղամեան, Ա.Եղիազարեան և Ս. Եսայեան միասին, Յ. Մովսէսեան, Ե. Բուխարցեան, Ե. Գուրգիեան, Ա. Զիրիկեան 25-ական ր.։ Յ. Ֆարմանեան, Գ. Խալաֆեան, Հ. Զիժեան, Ս. Աղաբաբեան, Դ. Աղաբաբեան, Հ.Ն. Франтуловъ 20-ական ր.։ Կ. Այայլաեան, Ս. Ուլգեան, Գ. Աբէլեան, Գ. Մելքումեան, Խ. Տէր Սիմէոնեան, Ա. Միքայէլեան, Կ. Զանուսմեան 15-ական ր.։ Ս. Գեանջումեան, Մարդուղեան, Դ. Եղեան, եղբ. Յովհաննիսեան, Աբդուռմանեան, Ներսիսեան, եղբ. Մամայեանեան, Գ. Թէլէթեան, Մ. Սարգսեան, Ս. Թուշմալեան 10-ական ր.։ Յ. Փարեմուզեան, Յ. Թարդուլեան, Ս. Միքանդրանցեան, Ս. Բուղաղեան (?), Աւ. Բաղեան, «Արարատ» բնկ. 5 ական ր.։ Հ. Բородинянъ 3 ր., Զանեան 2 ր., С. Бородинянъ 1 ր.։

Մխիթար եպիսկոպոս

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Անդիժան, Ղուկաս ք. Տէր-Վարդանեանին.—կաթողիկոսական պատգամաւորների մշակած ծրագիրների մէջ, որոնք ներկայացվել են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կայ և այրի քահանաների կրկնամուսնութեան հարցը։

Էջմիածին, Ալ-Ֆարօյին.—Ձեր յօդուածը, «Գրականութիւն և կեանք», չը կարողացանք տպագրել մեծութեան պատճառով և համաձայն ձեր խնդրանաց վերադարձրինք ձեր ցոյց տուած անձին։

Նոյն ցեղը, ուսանող Աբսէն Կիտուրեանին.—Դիալէկտիկ-մատերիալիստ Դիցգէնի մասին ձեր յօդուածը ուղարկեցէք. եթէ յարմար լինի և «Մշակի» համար մեծ, կը յանձնենք «Արօրի» խմբագրութեան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԹԻՖԼԻՍԻ ՃԻՒՂԸ

Արժէքդրերի կուրսերը

17 դեկտեմբերի

1 կ. ներք. փոխ.	թ. տոմս.	449 ր.	— կ.
II » »	»	342 ր.	50 կ.
III Ազնւակ. բանկ.	»	299 ր.	— կ.
4% Պետական ընտա		90 ր.	12½ կ.
4% Պետ. Ազնւ. բանկ գր.	թ.	95 ր.	87 կ.
5½% » » »	»	— ր.	— կ.
4% » » »	»	— ր.	— կ.
3½% » » »	»	— ր.	— կ.
5% Գիւղ. հող. բան. վկ.		— ր.	— կ.
5½% » » »	»	— ր.	— կ.
4% » » »	»	— ր.	— կ.
5% Ներքին փոխառ.	1905 թ.		
	I հրատ.	101 ր.	— կ.
5% »	II հրատ.	101 ր.	— կ.
5% Արտաք. »	1906 »	101 ր.	— կ.
5% » »	1908 »	101 ր.	— կ.
4% Պետական գանձար.		100 ր.	— կ.

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լոնդոն 10 ֆ. ստեր.	94 ր.	88 կ.
Բերլին 100 մարկ	46 ր.	39 կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	39 ր.	73 կ.
Թաւրիզ 100 դրան	19 ր.	— կ.
Կ. Պոլիս 1 լիրա	8 ր.	66 կ.

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հիւանդանոց

Մշտական մահճակալներով

Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., Միքայէլեան հիւ. դիմաց, 59, տել. 1026

Հիւանդների ընդունելութիւն.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, մրգասեռական, սիֆիլիսի և կաշւի հիւ.։

Ն. Ա. ԱԹԵՆԵԱՆՑ—ցեր. ժ. 1—2-ը, աչքերի, քթի և կոկորդի հիւանդութիւններ։

Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը, վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։

Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Գ. Ն. ՄԱՂԱԲԵԱՆ—առ. ժամը 10—11-ը, ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Ա. Դ. ԿԱՂՄԸԿՕՎՕ-ՎՆՈՒԿՕՎԱ—ցերեկ. 2—3 ժամը, կանանց հիւանդութիւններ։

Բժշկութիւն էլեքտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնոզով։ Միկրոսկոպիական, բակտերիոլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումներ։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանումը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից

(կ. ե. ու.) 236. 100—75

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։

Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։

Կովկիա, Սեմեոնովսկայա փ. № 16.

Տելեֆոն № 40.

(ե. ու. կ.) 984. 100—34

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւնը

ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ.
երեկոյեան 5—7 ժ.

Միքայէլեան փողոց, № 27.

(ա. օ.) 1087. 100—47

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Սիֆիլիս, միզասեռական, վենեռական և կաշւի հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւնը

ամեն օր { առաւօտեան ժ. 12½—2.
երեկոյեան ժ. 5—7.

Կիրակի օրերը միայն առ. ժ. 11—12½.

Հասցէն՝ Սօլոլակ, Բէհրութեան փ., № 33.

(ա. օ.) 1044. 100—53

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շաբաթ, դեկտեմբերի 19-ին

Կովկ. Հայոց Բարեգործ. Ընկ. դահլիճում

✻ ՀԱՄԵՐԳ ✻

Բարեհաճ մասնակցութեամբ Տ. Ն. իշխ. Զօրջանէի (սոպրանո), Մ. Վասիլիէվի (Ջութակ), Կ. Վալենտինի (դրամ. տենօր), Ա. Բչեուլովի (լիրիք տենօր), մասնակցութեամբ Աբրաքսանի (կոմիկ կուպլետիստ) և Պ. Տէր-Ասատուրովի (բարիտոն)։

Սկիզբը երեկ. ժամը 8½-ին։

ՎԵՐՋՈՒՄ ՍԱՋՆԴԱՐՆԵՐ ԵՒ ՊԱՐԵՐ

Տոմսակների գինը. կանանց համար 50 կ., տղամարդկանց—1 ր., աշակերտների—50 կ.։

(ու. շ.) 1358. 2—1

«Մշակի» խմբագրութեան մէջ յօդուտ Ա. գանայի աղէտեալների և հայ որբերի

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ՝

1) «ՀԱՅԻ ԿՏՈՐ ԶԷՅԹՈՒՆՅՈՒՆ»

Գրական ժողովածու, հրատ. Գր. Զալխուշեանի, գինն է ամենապակասը 3 ր.։

2) «ԳՈՒՆԱՒ ՄԵԾՄԱԴԻՐ ԷՆ—ՀԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Եաղօնական կեանքից, նուիրված Նիկոլսկ քաղաքի հայ լուսանկարիչ Սմբ. Բուդաղեանի կողմից, իւրաքանչիւրը 30 կ. (փոխարէն 60 կոպէկի)։

Այն անձինք, որոնք կամենում են օգնութիւն հասցնել ազէտեալ ադանացիներին, բարի և օգտակար գործ կատարած կը լինեն՝ գնելով այդ գրքերից ու լուսանկարներից բազմաթիւ օրինակներ և նուիրելով ազգային զանազան հաստատութիւնների, ուսումնարանների ու դպրոցների՝ թէ Ռուսաստանում, թէ Պարսկաստանում և թէ Թիւրքիայում։

(օ. մ.) 1352. 10—1

Հայերէնի եւ հրաժշտութեան

սեքսատայի

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

որոնում է դասեր։

Դիմել «Մշակի» գրասենեակին։

1353. 1—1

Լոյս տեսաւ

ՇԱՀԲԻՆԻ

Տասներկու պատմուածք

320 էջ.

Հեղինակի պատկերով.

ԳԻՆՆ Է 50 ԿՕՊ.

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և «Մշակի» խմբագրութեան։

(օ. մ.) 1296. 10—7

Մամուլի տակից դուրս եկաւ

✦ ԱՐՇԱԿ ԵՐԿՐՈՐԴ ✦

(Պատմական կենսագրութիւն)

Մ. Ք. Ղազարեանցի

ԳԻՆԸ 30 ԿՕՊ.

Դիմել հայ գրավաճառներին։

(օ. մ.) 1332. 5—4

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1910 թ.

„ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ“

Թատերական-երաժշտական-գրական-գեղարուեստական երկամսեայ պատկերազարդ հանդիս, որի նպատակն է զարկ տալ թատրօնի և երաժշտութեան զարգացմանը հասարակութեան լայն խաւերում։

Հանդէսն ունի մշտական աշխատակիցներ՝ Կովկասի կենտրօնական քաղաքներում, ինչպէս նաև Ռուսաստանում և արտասահմանում։

Տարեկան բաժնեգինն է՝ Բագումի—2 ր., Բագուից դուրս—2 ր. 50 կ., արտասահմանում—3 ր. կամ 9 ֆրանկ։

1910 թուի բաժանորդները կը ստանան.

1) 6 պատկերազարդ համար, 2) 10 ձրի յաւելուած (թատերական և երաժշտական երկասիրութիւններ)։

Բաժնեգինը կարելի է վճարել մաս-մաս—1 ր. 50 կոպ. բաժանորդ գրվելիս, իսկ մնացածը ապրիլին։ Առաջին №-ի հետ բաժանորդները կը ստանան երկու ձրի յաւելուած. 1) «ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ», Ա. Մայիլեանի և 2) «ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ՊՕԵԶԻԱ», Վ. Տ-Աբր-ի։ Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է. 1) Բագումի խմբագրատանը և «Сотрудникъ» գրախանութում, 2) Թիֆլիսում՝ «Փարոս» կիոսկում (Երևանեան հրապարակում)։ Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել՝ Баку, редакція „Татронъ ев Ераждутюнъ“, Гимназическая, Антону Маилянu կամ Bacou (Caucase) Rédaction du journal «Thatron Erajestuthün», Anton Mailian, Gimnasitscheskaya.

Առաջին համարը լոյս կը տեսնի յունվարին։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԱՆՏՈՆ ՄԱՅԻԼԵԱՆ

(օ. մ.) 1354. 3—1

ՀԻՒՐԱՆՈՑ „ԿԱՎԿԱԶ“ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Տելեֆոն № 358.

Սրանով պատիւ ունենք յայտնելու պ. պ. յաճախորդներին, որ նոյեմբերի 20-ից հիւրանոցի ճաշարանում

ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ ՅԱՆԿԱՅԱԾ ԸՆԹՐԻՔ

Բաղկացած 1 կերակրից և 1 թաս սուրճից—50 կոպէկ։

Հիւրանոցն ունի՝ յատկապէս պատուէրների համար՝ նորաձաք դահլիճ, ուր ընդունվում են պարահանդէսների, հարսանիքների և ռեկերեացիական ճաշկերոյթի պատուէրներ։

Դահլիճն ունի պիանինօ և առանձնասենեակներ։

Յարգանքով՝ Ի. Կօրչիլայա և Ն. Սիխարուլիձէ

(օ.մ.) 870. 100 - 48

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1910 годъ

на ежедневную политическую газету

5 й годъ изданія **РѢЧЬ** 5-й годъ изданія

издаваемую въ С.-Петербургѣ В. Д. Набоковымъ и И. И. Петрункевичемъ

при ближайшемъ участіи П. Н. Милюкова и І. В. Гессена

и при прежнемъ составѣ сотрудниковъ.

Особое вниманіе обращено на отдѣлъ извѣстій изъ провиніи.

(имѣется болѣе ста корреспондентовъ).

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

	На годъ.	9 мѣс.	6 мѣс.	5 мѣс.	4 мѣс.	3 мѣс.	2 мѣс.	1 мѣс.
Въ Россіи	12 р.—к.	9 р.—к.	6 р.—к.	5р. 10 к.	4 р. 15 к.	3 р. 15 к.	2 р. 15 к.	1 р. 10 к.
За-границу	20 р.—к.	15 р. 75к.	11 р.—,,	9 р. 50 к.	7 р. 75 к.	6 р. —к.	4 р. —к.	2 р.—к.

ЛЬГОТНАЯ ПОДПИСКА

(при непосредственномъ обращеніи въ главную контору):

1) Для сельскихъ учителей, крестьянъ, рабочихъ, фельдшеровъ, приказчиковъ, учащихся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ подписная цѣна: на 12 м.—9 р., 9 м.—6 р. 75 к., 6 м.—4 р. 50 к., 3 м.—2 р. 40 к. 1 м.—85 к.

2) Служащимъ въ правит., обществен. и торгово-промыш. учрежденіяхъ при коллективной подпискѣ черезъ казначеевъ и дѣлопроизв.—10% скидки.

3) Книгопровдавцамъ, кіоскамъ, агентамъ и др. посредникамъ по пріему подписки—5% скидки.

Адресъ главной конторы газеты „РѢЧЬ“:

Спб., улица Жуковскаго, 21.

№№ газеты „Рѣчь“ для ознакомленія высылаются безплатно.

(ե. ու.) 1335. 3—2

Электропечатня Ав. Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская № 3.